

หลักทั่วไปของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

การตั้งศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร

ตามที่ไต่ถามมาข้างต้นแล้วว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารและกฎอัยการศึกนั้น มิได้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตั้งให้ศาลยุติธรรม หรือศาลพลเรือนนี้เป็นศาลทหาร เมื่อเป็นเช่นนี้ ศาลทหารที่ตั้งขึ้นจากศาลยุติธรรมนั้น ตั้งขึ้นมาโดยอาศัยกฎหมายใดหรือไม่หากไม่อาศัยอำนาจของกฎหมายใดแล้ว มีอำนาจใดหรือไม่ ที่สามารถกระทำได้ในการตั้งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร

การตั้งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร นั้น เริ่มปรากฏเมื่อมีคำสั่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ภายหลังจากได้มีการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 แล้ว หลังจากนั้นก็ได้มีการตั้งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารอีก เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติซึ่งทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ได้มีคำสั่ง ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 และครั้งสุดท้ายเมื่อ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งทำการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งรายละเอียดจะไต่ถามต่อไปในข้างหน้า

จะเห็นได้ว่า การตั้งศาลทหารขึ้นมาจากศาลยุติธรรมนั้น หากตั้งขึ้นโดยอาศัยบทบัญญัติตามกฎหมายใดไม่ แต่ตั้งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร โดยคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทั้งสิ้น ปัญหาจึงมีว่า ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารดังกล่าว เป็นศาลที่ชอบด้วยกฎหมายหรือความชอบธรรมหรือไม่ เพราะหากเป็นการไม่ชอบแล้ว การพิจารณาพิพากษาคดีย่อมไม่ชอบและไม่มีผลแต่อย่างใด หากเป็นการชอบการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งหลายย่อมเป็นการชอบด้วย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วย

กฎหมาย ในกรณีนี้ปรากฏว่า ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ อันเป็นเหตุให้ถือได้ว่าการตั้งศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร โดยคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนั้น เป็นการชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า คณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมเป็นผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชน ก็คงถือว่าเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีไต่ทรวงทราบออกมาด้วยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร หรือสภานิติบัญญัติก็ตาม ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1662/2505 กรณีระหว่าง นายจำรัส พิชนมงคล โจทก์ นายเชาว์ พงษ์ประคิษฐ์ ที่ 1 ร้อยตำรวจเอก เสนีย์ เรืองวงษ์วาร ที่ 2 จำเลย เรื่อง ผิดข้อกำหนดหน้าที่ราชการและผิดต่อเสรีภาพ ซึ่งข้อเท็จจริงมีว่า

เดิมโจทก์ห้องจำเลยทั้งสองหาว่าร่วมกันกระทำผิดคดีนี้ ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ เห็นว่าคดีมีมูลเฉพาะจำเลยที่ 2 ส่วนจำเลยที่ 1 ไต่ทรวง คดีจึงดำเนินมาโดยมี ร้อยตำรวจเอก เสนีย์ เรืองวงษ์วาร ตกเป็นจำเลยแต่ผู้เดียว

โจทก์ฟ้องและร้องเพิ่มเติมฟ้องว่า จำเลยตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โทกระทำความผิด คือ เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2502 โจทก์ได้มีโทรเลขถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ร้องเรียนว่าจำเลยประพฤติคนไม่เหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่และกล่าวคำหมิ่นประมาทโจทก์ จำเลยทราบจึงโกรธเคือง ครั้นรุ่งขึ้นวันที่ 9 มกราคม 2502 เวลากลางวัน จำเลยบังอาจลั่นแกล้งจับกุมโจทก์ มากักขังไว้ ณ สถานีตำรวจนครเมืองอ่างทองจนถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2502 เป็นเวลา 27 วัน ทำให้โจทก์ปราศจากเสรีภาพ โดยกล่าวหาว่า โจทก์เป็นบุคคลอันซบถและ เป็นเจ้ามือสลากรกินรวบ จึงจำเลยปฏิบัติราชการไปนั้นเป็นการมิชอบ จำเลยทราบดีว่าโจทก์ไปประกอบการค้าโดยตั้งโรงพิมพ์และร้านขายอาหารในตลาดหลวง อำเภอเมืองอ่างทอง ทั้งโจทก์มีตำแหน่งเป็นรองประธานสภาเทศบาลเมืองอ่างทองควย เหตุเกิดที่ตำบลตลาดหลวง และตำบลบางแกว อำเภอเมืองอ่างทอง ขอให้ลงโทษ จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157, 310,

จำเลยให้การปฏิเสธความผิดของจำเลยมีใ้ถูกลั่นแกล้งจับกุมโจทก์ แต่ได้จับกุมโจทก์เพื่อสอบสวนและคุมขังไว้ตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ และตามระเบียบคำสั่งของผู้บังคับบัญชา โดยสืบสวนไต่ความว่า โจทก์กระทำความผิดกฎหมายโดยเป็นเจ้ามือสลากรกินรวบ การที่จำเลยจับกุมโจทก์เป็นการปฏิบัติโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ อุบายไรก็ตาม ต่อมาได้มีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2502 ประกาศใช้ แม้การกระทำของจำเลยจะผิดหรือไม่ ก็ยอมพบนความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า

การกระทำของจำเลยที่จับโจทก์ โจทก์นำสืบฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาแกล้งเพราะ
โกรธเคืองถึงสาเหตุที่โจทก์กล่าวอ้าง ทั้งจำเลยไม่ได้ทำให้โจทก์เสียเสรีภาพทั้ง
ฟ้อง จึงพิพากษายกฟ้องโจทก์

โจทก์อุทธรณ์
ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับฎีกาของโจทก์ โดยเห็นว่าฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายตามฎีกา
ข้อ 1 ของโจทก์ ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และโจทก์มิได้ยกขึ้นว่ากล่าวใน
ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มาแลวอย่างไร ส่วนฎีกาข้ออื่น ๆ เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
ของหาฎีกา

โจทก์อุทธรณ์คัดค้านคำสั่งศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกาต่อมา ศาลฎีกาเห็นว่า ฎีกาใน
ปัญหาข้อกฎหมายของโจทก์เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย สั่งให้รับเฉพาะฎีกาข้อนี้ขอ
เกี่ยว

ศาลฎีกาได้ตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว คดีนี้โจทก์ขอแถลงการณ์ด้วยวาจา
ศาลฎีกาเห็นว่าไม่จำเป็นแก่คดี จึงให้ยกเสีย

ตามฎีกาข้อ 1 โจทก์อ้างว่าประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ที่ให้พนักงานสอบสวน
จับตัวบุคคลซึ่งประพฤติดุคนเป็นอันธพาล ฯลฯ มาควบคุมไว้ทำการสอบสวนใดไม่เกิน
สามสิบวัน ฯลฯ ไม่ชอบกฎหมาย เพราะมีโคบัญญัติขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎร หรือโดย
สภานิติบัญญัติของประเทศและพระมหากษัตริย์มีโคทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศให้
ใช้เป็นกฎหมาย จำเลยจึงไม่มีอำนาจจับกุมคุมขังโจทก์ไว้ได้

ศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อใน พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติได้ทูลเกล้าฯ ถวายร่าง
ประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง
ขอความโคที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชนก็ถือว่า เป็นกฎหมาย แม้พระมหา
กษัตริย์จะมีโคทรงตราออกมาควยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภา
นิติบัญญัติของประเทศก็ตาม ดังนั้นคำพิพากษฎีกาที่ 45/2496 คดีระหว่าง นาย
นายทองเย็น หลีละเมียร โจทก์ กระทรวงการคลัง โดยหม่อมเจ้าวิวัฒน์ชัย ชัยยันต์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่ 1 หม่อมเจ้าวิวัฒน์ชัย ชัยยันต์ โดยส่วนตัว ที่
2 จำเลย ฉะนั้นประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 ซึ่งประกาศคำสั่งของหัวหน้าคณะ
ปฏิวัติบังคับแก่ประชาชนดังกล่าวข้างตน จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการปกครอง
ในลักษณะเช่นนั้นโค จำเลยจึงอาศัยอำนาจตามประกาศฉบับนี้ทำการจับกุมคุมโจทก์
โคโดยชอบฎีกาโจทก์ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษศาลอุทธรณ์

จึงพิพากษายืน

ไพบย เลขยานนท์ ไชยเจริญ สันติศิริ เจน เวชศิลป์¹

สำหรับการให้ศาลยุติธรรมใดเป็นศาลทหารใดนั้น ในครั้งที่จอมพล สฤษดิ์
 ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติทำการปฏิวัติในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 แล้ว ได้มีคำสั่งตาม
 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ว่า

โดยที่ได้มีประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501
 เวลา 21.13 นาฬิกา แล้ว หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๕ . . .
 ข้อ 2. ให้ศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และศาล
 จังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา เป็นศาลทหารกรุงเทพ ส่วนศาลจังหวัด
 นอกจากที่กล่าวซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใด ให้เป็นศาลมณฑลทหารบกนั้น ๆ ด้วย

๕ . . .
 ข้อ 5. ให้ใช้สถานที่ทำการศาลอาญา และสถานที่ทำการศาลจังหวัดทุกศาลเป็นที่
 ทำการศาลทหารตามประกาศนี้ด้วย

. . . 2

จากคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ มีผลให้ศาล
 อาญาและศาลจังหวัดของกระทรวงยุติธรรมกลายเป็นศาลทหารของกระทรวงกลาโหม แม้ว่า
 ความพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 หรือ กฎหมายอื่นใดในขณะนั้นจะมีได้
 บัญญัติให้มีการกระทำเช่นนี้ได้ก็ตาม เพราะถือว่าคำสั่งนี้เป็นกฎหมาย ดังนั้นการประกาศให้
 ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารจึงมีผลใช้บังคับได้โดยถูกต้อง เป็นการตั้งศาลทหารโดยชอบด้วย

¹ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2505, (พระนคร;
 โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2506), หน้า 1405 - 1408.

² "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16" ราชกิจจานุเบกษา 75 (27 ตุลาคม
 2501): 3 - 4.

กฎหมาย และศาลทหารที่ตั้งขึ้นก็ให้ใช้สถานที่ที่ทำการของศาลยุติธรรมเป็นสถานที่ทำการของศาลทหารทั้งกล่าวด้วย ส่วนศาลอื่น ๆ ของกระทรวงยุติธรรมที่มีได้เป็นศาลทหารตาม... , ประกาศฉบับนี้ เช่น ศาลแพ่ง ศาลแขวงศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ก็คงเป็นศาลยุติธรรมเช่นปกติเพราะมิได้มีคำสั่งตั้งให้เป็นศาลทหารแต่อย่างใด สำหรับการใช้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย เพราะในอดีตมิได้มีการกระทำเช่นนี้มาก่อนและในการให้เป็นศาลทหารในครั้งนี้ได้กำหนดไว้เลยว่าให้เป็นศาลทหารใด คือศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา ให้เป็นศาลทหารกรุงเทพส่วนศาลจังหวัดอื่น ๆ เป็นศาลมณฑลทหารโดยถือว่าอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใดก็เป็น ศาลมณฑลทหารบกนั้น เหตุที่ระบุให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทราเป็นศาลทหารกรุงเทพ ไว้เพียงจังหวัดทหารบกเดียวโดยเฉพาะ ก็เนื่องจากจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทราไม่อยู่ในเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบก หากมิได้มีคำสั่งไว้ดังนี้ จะทำให้ ศาลจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกฉะเชิงเทราทุกศาลมิได้เป็นศาลทหารทั้ง เช่นศาลจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบกต่าง ๆ ทั้งสิ้น

ส่วนการตั้งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร ในครั้งที่จอมพล ถนอม กิตติขจรได้เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ทำการปฏิวัติเมื่อ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 นั้น ได้มีคำสั่ง ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ว่า

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ปราศจากภัยของประชาชนทั่วประเทศ คณะปฏิวัติจึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 นาฬิกา เป็นต้นไป และให้ปฏิบัติ... ดังต่อไปนี้

ข้อ 2. ให้ศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา เป็นศาลทหารกรุงเทพ ส่วนศาลจังหวัดอื่นนอกจากนี้ซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใด ให้เป็นศาลมณฑลทหารบกนั้น ๆ ด้วย

ข้อ 5. ให้ใช้สถานที่ทำการศาลอาญา และสถานที่ทำการศาลจังหวัดทุกศาล เป็น

ที่ทำการศาลทหารตามประกาศนี้ด้วย¹

ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อความตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ในข้อ 2 และข้อ 5 มีข้อความเช่นเดียวกับข้อความตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ในข้อ 2 และข้อ 5 ทุกประการ และมีผลให้ศาลยุติธรรมตามประกาศเป็นศาลทหาร เช่นเดียวกัน แต่ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 301 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ว่า

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า เนื่องจากได้ มีประกาศใช้กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2515) ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503 ซึ่งมีผลให้จังหวัดทหารบกจะ เขิงเทราสิ้นสุดสภาพไป และเขตพื้นที่ของจังหวัดทหารบกอุดร ไม่อยู่ในเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบกที่ 3 และเนื่องจากพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ใหม่นี้ศาลจังหวัดทหารและศาลมณฑลทหารตามจังหวัดทหารและมณฑลทหาร กฎกระทรวงดังกล่าว จึงให้คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร และศาลทหาร ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกความในข้อ 2 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ 2 ให้ศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 1 และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกฉะเชิงเทราเป็นศาลทหารกรุงเทพ ให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 ส่วนศาลจังหวัดนอกที่กล่าวนี้ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่มณฑลทหารบกใด ให้เป็นศาลมณฑลทหารบกนั้น นั้น ๆ ด้วย . . ."

ข้อ 5 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2515 เป็นต้นไป²

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2" ราชกิจจานุเบกษา 88 (18 พฤศจิกายน 2514): 3 - 5.

² "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 301" ราชกิจจานุเบกษา 89 (13 ธันวาคม 2515): 4 - 6.

เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ มีผลให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 นอกจากนั้นก็คงเป็นไปเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ที่ต้องกำหนดไว้โดยเฉพาะคง เช่นศาลจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกเลย เพราะ ในขณะนั้นจังหวัดทหารบกอุดร มิได้ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบกใด เช่นเดียวกับจังหวัดทหารบกเลย หากมิได้กำหนดไว้จะทำให้ศาลจังหวัดทุกศาลที่อยู่ในเขตจังหวัดทหารบกอุดร มิได้เป็นศาลทหาร ดังนั้น จึงได้กำหนดให้เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 ดังเช่นกำหนดให้ ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกเลย เป็นศาลทหารกรุงเทพ

และเมื่อพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทำการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 แล้ว ได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 6 ตุลาคม 2519 เกี่ยวกับการตั้งศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารว่า เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยของประชาชนทั่วประเทศ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา เป็นต้นไป และให้ปฏิบัติดังนี้

ข้อ 2-ให้ศาลอาญา และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกเลย เป็นศาลทหารกรุงเทพ ส่วนศาลจังหวัด นอกจากที่กล่าวนี้ ซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใด ให้เป็นศาลมณฑลทหารบกนั้น ๆ
ควย . . .

ข้อ 5 ให้ใช้สถานที่ทำการศาลอาญา และสถานที่ทำการศาลจังหวัดทุกศาลเป็นที่ทำการศาลทหารตามประกาศนี้ควย¹

ซึ่งข้อความตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับนี้ในข้อ 2 และข้อ 5 มีข้อความเช่นเดียวกับข้อความในข้อ 2 และข้อ 5 ของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 " ราชกิจจานุเบกษา 93 (6 ตุลาคม 2519):6.

ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ทุกประการ แต่ทำให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร มิได้เป็นศาลทหารแต่อย่างใด เพราะจังหวัดทหารบกอุดรมิได้อยู่ในเขตพื้นที่ ของมณฑลทหารบกใดเช่นเดียวกับ จังหวัดทหารบกพนมเปญ ดังนั้น ศาลจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดรจึงมิได้เป็นศาลทหารด้วย เนื่องจากไม่มีคำสั่งกำหนดไว้โดยเฉพาะดัง เช่นศาลจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกพนมเปญ แต่ต่อมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2519 ว่า

เนื่องจากศาลจังหวัดซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดทหารบกอุดร ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง เช่นศาลมณฑลทหารบก ดังนั้น เพื่อให้ศาลจังหวัดนั้น ๆ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงมีคำสั่งให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3

ทั้งนี้ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 น. เป็นต้นไป¹

เมื่อได้มีคำสั่งฉบับนี้ จึงมีผลให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 เช่นเดียวกับเมื่อครั้งอดีตในสมัยปฏิวัติเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2514 ซึ่งได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 301 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้ศาลจังหวัดทุกศาลในเขตพื้นที่จังหวัดทหารบกอุดร เป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนศาลอื่น ๆ คงเป็นไปดังเดิมเหมือนกับครั้งก่อน ๆ

จากประกาศของ คณะปฏิวัติหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่มีการให้ศาลยุติธรรม คือศาลอาญาและศาลจังหวัดเป็นศาลทหารนั้น มีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ จะกล่าวถึงว่า ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้วหรือมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกเสียก่อน แล้วจึงได้ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารทั้ง ๆ ที่ไม่มีผลเกี่ยวพันกันแต่ประการใด เพราะในกรณีนี้มิได้เป็นการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 13" ราชกิจจานุเบกษา 93

แต่อย่างใดไม่ การให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร เป็นไปโดยคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิวัติ หรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน อันถือว่าเป็นกฎหมายโดยเฉพาะตามที่กล่าวแล้ว ดังนั้น แม้มิได้มีการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาที่สามารถให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารได้ นอกจากนี้ การประกาศใช้กฎหมายการศึกษาดังกล่าว ก็มีผลใช้บังคับได้ก็ด้วยคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิวัติ หรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนั่นเอง มิใช่เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2457 แต่ประการใด เพราะการให้ใช้กฎหมายศึกษานั้นกำหนดให้พระมหากษัตริย์ หรือผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งมีกำลังทหารอยู่ในบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือผู้บังคับบัญชาทหารในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร เป็นผู้ม่อำนาจในการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 2 เมื่อเวลามีเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะต้องมีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฎหมายการศึกษา . . . 1

มาตรา 4 เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใด ให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้นซึ่งมีกำลังอยู่ในบังคับบัญชาน้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร เมื่ออำนาจประกาศใช้กฎหมายการศึกษาเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แลจะต้องรีบรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด . . . 2

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหาได้เป็นผู้ม่อำนาจในการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2457 แต่อย่างใดไม่ การที่ต้องอ้างถึงหรือต้องมีการประกาศใช้กฎหมายแล้วจึงให้ศาล

1 " พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการศึกษา พ.ศ. 2457 พุทธศักราช 2485" ราชกิจจานุเบกษา 59 (28 เมษายน 2485): 916

2 "พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2457" ราชกิจจานุเบกษา 31 (13 กันยายน 2457): 390.

ยุติธรรมเป็นศาลทหารจึงหาใช่ความจำเป็นที่ต่องคำนึงถึงไม่ และการที่จะให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคืออาญาใด ๆ จึงยอมมิใช่เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 ค่าย เพราะหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มิใช่ผู้มีอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามที่มาตรา 2 และมาตรา 4 บัญญัติไว้ จึงมิใช่ผู้มีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคืออาญา ซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกและในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึก ตามที่พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 7 วรรคแรกได้บัญญัติว่า " . . . ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก มีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคืออาญา. . . ตามที่ระบุไว้ในบัญชีที่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ทุกข้อ หรือแต่บางข้อและหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งได้ . . . " 1

อีกทั้งมิใช่เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ที่มีอำนาจจะสั่งให้คดีอาญาใด ๆ ที่มีเหตุผลพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่เกิดขึ้นในเขตประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้พิจารณาพิพากษาคือในศาลทหาร ตามที่มาตรา 7 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 บัญญัติว่า " . . . ถ้าคดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก มีเหตุผลพิเศษที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคืออาญานั้นในศาลทหารได้ " 2

ดังนั้น เมื่อคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ประสงค์จะให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร เพื่อให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคือตามที่กำหนดไว้ จึงเป็นการมีคำสั่งที่ถือว่าเป็นกฎหมายใช้บังคับกับประชาชนได้ แม้จะไม่มีกรกล่าวถึงว่าได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว หรือ ประกาศใช้กฎอัยการศึกเสียก่อน จึงมีการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารก็ตาม ย่อมกระทำได้

1 "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 303" ราชกิจจานุเบกษา 89 (13 ธันวาคม 2515): 11 .

2 เรื่องเดียวกัน

เขตอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

เขตอำนาจศาลนั้น หมายถึงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี หรือการมีคำสั่งเกี่ยวกับคดีของศาล และยังมีความหมายถึงอาณาเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งกำหนดไว้ตามกฎหมาย ให้ศาลสามารถใช้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ภายในอาณาเขตพื้นที่นั้นเท่านั้น จะใช้อำนาจของศาลนอกเขตอำนาจมิได้เด็ดขาดไม่ว่าจะใช้อำนาจมากหรือน้อย ดังนั้น เมื่อมีการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารย่อมมีผลเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลด้วย เพราะเขตอำนาจของศาลยุติธรรมกับศาลทหารนั้น มีเขตอำนาจต่างกันตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้คือ

เขตอำนาจของศาลยุติธรรม ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลต่าง ๆ ของศาลยุติธรรมไว้ดังนี้

มาตรา 14 ศาลชั้นต้น มีเขตดังนี้

- (1) ศาลแขวง มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงได้กำหนดไว้
- (2) ศาลจังหวัด มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดได้กำหนดไว้ แต่บรรดาคดีซึ่งเกิดขึ้นในเขตศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวงนั้น ถ้ายื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลจังหวัดนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้อง เช่นนั้นได้
- (3) ศาลแพ่งชนบทและศาลอาญาชนบท มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งชนบทและศาลอาญาชนบทได้กำหนดไว้
- (4) ศาลแพ่งและศาลอาญา มีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลแพ่งชนบท ศาลอาญาชนบท และศาลจังหวัดมีนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่งและศาลอาญานั้น จะยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งและศาลอาญาได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้อง เช่นนั้นได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้โอนมาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ¹

จะเห็นได้ว่า ตามประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารตั้งแต่แล้วข้างต้น ได้ให้ศาลอาญาและศาลจังหวัด

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2520 "ราชกิจจานุเบกษา 94 (9 มีนาคม 2520):9.

เท่านั้นเป็นศาลทหาร จึงขอล่าวถึง เขตอำนาจของศาลจังหวัดและศาลอาญา ส่วนศาลอื่น ๆ จะไม่นำมากล่าวถึง สำหรับศาลจังหวัดนั้น แม้ว่าตามตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 14 (2) จะได้บัญญัติว่ามีเขตคามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดได้กำหนดไว้ก็ตาม ในปัจจุบันนี้ศาลจังหวัด ส่วนมากมิได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งไว้ทุกศาล เพราะเป็นศาลที่สืบเนื่องมาแต่การจัดการศาลครั้ง เดิม ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดเขตไว้อย่างใด คงมีแต่พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 มาตรา 20 ว่า ศาลเมืองบังคับคดีตามอำนาจได้แต่ในเขตเมืองที่ตั้งศาล คือมีเขตอำนาจตามเขตเมืองของฝ่ายปกครองท้องที่ ซึ่งต่อมาได้มีประกาศกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2459 ให้เปลี่ยนชื่อศาลเมืองเป็นศาลจังหวัด ดังนั้น ศาลจังหวัดใดที่ไม่มีพระราชบัญญัติจัดตั้ง โดยเฉพาะก็ต้องถือเขตอำนาจตามกฎหมายเก่าข้างต้น เพราะมิได้แย้งหรือขัดกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันแต่ประการใด ¹

ปัจจุบันนี้ทุกจังหวัดในประเทศไทยมีศาลจังหวัดอยู่จังหวัดละหนึ่งศาลเป็นอย่างน้อย โดยบางจังหวัดมีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาล ดังนั้น จึงต้องแบ่งเขตทางการปกครองของจังหวัดนั้น ๆ ว่าอยู่ในเขตของศาลจังหวัดใด ทั้งนี้โดยแบ่งตามเขตของอำเภอของจังหวัดนั้น ๆ โดยจังหวัดที่มีศาลจังหวัดเพียงศาลเดียวก็มีเขตตลอดตามเขตการปกครองของจังหวัดนั้นทั้งหมด สำหรับจังหวัดที่มีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาลได้แก่

จังหวัดปทุมธานี มีศาลจังหวัดปทุมธานี และศาลจังหวัดชัยบุรี โดยศาลจังหวัดชัยบุรีมีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอชัยบุรี อำเภอลำลูกกา อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดปทุมธานี

จังหวัดปราจีนบุรี มีศาลจังหวัดปราจีนบุรี และศาลจังหวัดกบินทร์บุรี โดยศาลจังหวัดกบินทร์บุรี มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอกบินทร์บุรี อำเภออรัญประเทศ อำเภอวัฒนานคร อำเภอสระแก้ว อำเภอตาพระยา อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดปราจีนบุรี

¹ "ประชุม สวัสดิ์มงคล, "คำบรรยายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม" (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 70 (อัครสำเนา)

จังหวัดชัยภูมิ มีศาลจังหวัดชัยภูมิ และศาลจังหวัดภูเขียว โดยศาลจังหวัดภูเขียว มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอภูเขียว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอแก่งคร้อ อำเภอคอนสาร อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดนครพนม มีศาลจังหวัดนครพนม และศาลจังหวัดมุกดาหาร โดยศาลจังหวัดมุกดาหาร มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอมุกดาหาร อำเภอดงเจริญ อำเภอคอนทาล อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดนครพนม

จังหวัดแม่ออน มีศาลจังหวัดแม่ออน และศาลจังหวัดแม่สะเรียง โดยศาลจังหวัดแม่สะเรียงมีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอแม่สะเรียงเท่านั้น อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดแม่ออน

จังหวัดตาก มีศาลจังหวัดตาก และศาลจังหวัดแม่สอด โดยศาลจังหวัดแม่สอด มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอทาสองยาง อำเภออุ้มผาง อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดตาก

จังหวัดสุโขทัย มีศาลจังหวัดสุโขทัย และศาลจังหวัดสวรรคโลก โดยศาลจังหวัดสวรรคโลก มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำดาลัย อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีศาลจังหวัดเพชรบูรณ์ และศาลจังหวัดหล่มสัก โดยศาลจังหวัดหล่มสักมีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลจังหวัดปากพนัง และศาลจังหวัดทุ่งสง โดยศาลจังหวัดปากพนัง มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ และศาลจังหวัดทุ่งสงมีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอทุ่งสง อำเภอฉวาง อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอพิปูน อำเภอรอนพิบูลย์ อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดชุมพร มีศาลจังหวัดชุมพร และศาลจังหวัดหลังสวน โดยศาลจังหวัดหลังสวน มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอหลังสวน อำเภอสวี กิ่งอำเภอพะโต๊ะ อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดชุมพร

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี และศาลจังหวัดไชยา โดยศาลจังหวัดไชยามีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอท่าชนะ อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดพังงา มีศาลจังหวัดพังงา และศาลจังหวัดตะกั่วป่า โดยศาลจังหวัดตะกั่วป่า มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกะปง กิ่งอำเภอคุระบุรี อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดพังงา

จังหวัดยะลา มีศาลจังหวัดยะลา และศาลจังหวัดเบตง โดยศาลจังหวัดเบตง มีเขตอำนาจในท้องที่อำเภอเบตงเท่านั้น อำเภออื่น ๆ เป็นเขตอำนาจของศาลจังหวัดยะลา¹

สำหรับเขตอำนาจศาลอาญานั้น มีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานครนอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลอาญาธนบุรีและศาลจังหวัดมีนบุรี คือท้องที่ใดที่มีโคอยู่ในเขตของศาลอาญาธนบุรีและศาลจังหวัดมีนบุรีแล้ว เป็นเขตอำนาจของศาลอาญาทั้งสิ้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี พ.ศ. 2520 มาตรา 4 บัญญัติว่า "ศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี มีเขตตลอดท้องที่การปกครองเขตคลองสาน เขตคลองชั้น เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางขุนเทียน เขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ และเขตหนองแขม"² ส่วนเขตอำนาจของศาลจังหวัดมีนบุรีนั้น ได้แก่ เขตท้องที่การปกครองเขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง³ ทั้งนี้ เขตท้องที่การปกครองเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร นอกจากที่กล่าวมาจึงเป็นเขตอำนาจของศาลอาญา แต่อย่างไรก็ตามคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลอาญา คือคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลอื่น ๆ ทั่วประเทศ และคดีที่เกิดขึ้นนอกประเทศไทยแต่กฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องได้ในประเทศไทย จะยื่นฟ้องต่อศาลอาญาก็ได้ แต่อยู่ในดุลพินิจของศาลอาญาที่จะรับคดีที่ยื่นฟ้องเช่นนี้ หรือไม่ก็ได้ นอกจากคดีที่โอนมาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความที่จะใช้ดุลพินิจไม่รับไม่ได้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70 - 72.

² "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี พ.ศ. 2520" ราชกิจจานุเบกษา 94 (9 มีนาคม 2520): 2.

³ ประมุข สวัสดิ์มงคล, "คำบรรยายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม", หน้า 70.

เขตอำนาจของศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลทหาร คือ

มาตรา 17 ศาลทหารชั้นต้นมีเขตอำนาจ ดังนี้

- (1) ศาลจังหวัดทหาร มีเขตอำนาจตามพื้นที่จังหวัดทหาร
- (2) ศาลมณฑลทหาร มีเขตอำนาจตามพื้นที่มณฑลทหาร
- (3) ศาลทหารกรุงเทพ มีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ แต่โดยปกติถ้าการกระทำผิดนั้นเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่มีศาลทหาร ก็ให้พิจารณาพิพากษาในศาลทหารท้องถิ่นนั้น
- (4) ศาลประจำหน่วยทหาร มีอำนาจเหนือบุคคลที่สังกัดหน่วยทหารนั้นโดยไม่จำกัดพื้นที่¹

เนื่องจากตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ และหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ตามประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารตามที่กล่าวมา ได้ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารกรุงเทพ และศาลมณฑลทหารเท่านั้น จึงขอกล่าวถึงเฉพาะสองศาลทหารนี้ ซึ่งศาลมณฑลทหารนั้น ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติว่า " . . . ทุกมณฑลทหารให้มีศาลมณฑลทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่มณฑลทหารที่ตั้งที่จังหวัดทหารกรุงเทพ . . . " ² และในปัจจุบันนี้ ตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503 คือกฎกระทรวง (พ.ศ. 2509) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2515) ได้กำหนดเขตพื้นที่มณฑลทหารของประเทศไทย เป็น 7 มณฑลทหารบก คือ

มณฑลทหารบกที่ 1 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกกรุงเทพ จังหวัดทหารบกเพชรบุรี จังหวัดทหารบกราชบุรี จังหวัดทหารบกสระบุรี (มณฑลทหารบกที่ 1 เป็นที่ตั้งศาลทหารกรุงเทพ จึงไม่มีศาลมณฑลทหาร)

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498): 1423..

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1419.

มณฑลทหารบกที่ 2 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกชลบุรี จังหวัดทหารบกปราจีนบุรี
 มณฑลทหารบกที่ 3 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตทหารบกขอนแก่น จังหวัดทหารบกนครราชสีมา จังหวัดทหารบกสุรินทร์
 มณฑลทหารบกที่ 4 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกนครสวรรค์ จังหวัดทหารบกพิษณุโลก จังหวัดทหารบกอุตรดิตถ์
 มณฑลทหารบกที่ 5 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกชุมพร จังหวัดทหารบกนครศรีธรรมราช จังหวัดทหารบกสงขลา
 มณฑลทหารบกที่ 6 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกร้อยเอ็ด จังหวัดทหารบกอุบล
 มณฑลทหารบกที่ 7 มีเขตพื้นที่ตลอดเขตจังหวัดทหารบกเชียงใหม่ จังหวัดทหารบก
 เชียงใหม่ จังหวัดทหารบกลำปาง¹

เขตจังหวัดทหารบกต่าง ๆ ตามกฎกระทรวงทั้งสองฉบับตามที่กล่าวมานั้น ได้กำหนดเขตจังหวัดทหารบกตามเขตพื้นที่ของจังหวัดฝ่ายปกครองไว้ ดังนี้

จังหวัดทหารบกกรุงเทพ มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดทหารบกเพชรบุรี มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดทหารบกราชนบุรี มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดทหารบกสระบุรี มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดสระบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดทหารบกชลบุรี มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

จังหวัดทหารบกปราจีนบุรี มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครนายก

จังหวัดทหารบกขอนแก่น มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดเลย

จังหวัดทหารบกนครราชสีมา มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดและจังหวัดชัยภูมิ

¹ ประสิทธิ์ ใจชื่น, "กฎหมายทหาร" (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 33 - 34.

จังหวัดทหารบกสุรินทร์ มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์
 จังหวัดทหารบกนครสวรรค์ มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัด
 กำแพงเพชร และจังหวัดอุทัยธานี
 จังหวัดทหารบกพิษณุโลก มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดทอง
 จังหวัดพิจิตร จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดอุทัย
 จังหวัดทหารบกอุตรดิตถ์ มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดน่าน และ
 จังหวัดแพร่
 จังหวัดทหารบกชุมพร มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง และจังหวัด
 สุราษฎร์ธานี
 จังหวัดทหารบกนครศรีธรรมราช มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช
 จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดภูเก็ต
 จังหวัดทหารบกสงขลา มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดสงขลา จังหวัดนราธิวาส
 จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล
 จังหวัดทหารบกร้อยเอ็ด มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดกาฬสินธุ์
 จังหวัดทหารบกอุบล มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร
 และจังหวัดศรีสะเกษ
 จังหวัดทหารบกเชียงราย มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย
 จังหวัดทหารบกเชียงใหม่ มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 และจังหวัดลำพูน
 จังหวัดทหารบกลำปาง มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ของจังหวัดลำปาง
 ส่วนจังหวัดทหารบกอีก 2 แห่ง ที่ไม่ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ของมณฑลทหารบกใด ๆ คือ จังหวัด
 ทหารบกสพบุรี ซึ่งมีเขตพื้นที่ตามพื้นที่จังหวัดสพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และ
 จังหวัดอ่างทอง กับจังหวัดทหารบกอุดร ซึ่งมีเขตพื้นที่ของจังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย
 จังหวัดนครพนม และ จังหวัดสกลนคร ¹

อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันนี้ได้มีการตั้งจังหวัดขึ้นใหม่จังหวัดหนึ่งคือ
 จังหวัดพะเยา ซึ่งขณะนี้ยังมีได้มีกฎกระทรวงที่ออกถามความในพระ ราชบัญญัติจักระเบียบ
 ราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503 กำหนดว่าอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดทหารบกใด
 กังนั้น หากจะให้อยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดทหารบกใดแล้ว ควรเป็นจังหวัดทหารบกเดิมที่เคย
 มีเขตพื้นที่ตามพื้นที่ที่ใดจัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดพะเยานี้ ซึ่งได้แก่จังหวัดทหารบกเชียงราย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33 - 35.

สำหรับเขตอำนาจของศาลทหารกรุงเทพนั้น มีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ แสดงว่ามีเขตอำนาจทั่วทั้งประเทศไทย และมีเขตอำนาจถึงคดีที่เกิดขึ้นนอกประเทศไทยด้วยในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องได้ในประเทศไทย แต่โดยปกติแล้วถ้าคดีเกิดขึ้นในท้องที่ที่มีศาลทหารอื่น ๆ แล้ว ให้พิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลทหารที่มีอยู่นั้น หากไม่มีศาลทหารอื่น ๆ หรือมีแต่ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีอำนาจพิจารณาแต่ไม่มีอำนาจพิพากษาคดี จึงให้ศาลทหารกรุงเทพพิจารณาพิพากษาคดี

ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารมีเขตอำนาจเพียงใด เนื่องจากตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติตามประกาศของคณะปฏิวัติ และคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มิได้กล่าวถึงเขตอำนาจของศาลยุติธรรมที่ให้เป็นศาลทหารไว้แต่อย่างใด เพราะกำหนดแต่เพียงให้เป็นศาลทหารกรุงเทพ หรือศาลมณฑลทหารเท่านั้น มิได้กล่าวถึงเขตอำนาจไว้ และตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เขตอำนาจของศาลยุติธรรมกับเขตอำนาจของศาลทหารจะเห็นได้ว่ามีเขตอำนาจต่างกัน เพราะเขตอำนาจของศาลทหารจะนำเอาเขตพื้นที่ของจังหวัดหลายจังหวัดมารวมกันเป็นเขตอำนาจศาล ในขณะที่เขตอำนาจของศาลยุติธรรมเป็นไปตามเขตพื้นที่ของแต่ละจังหวัดเท่านั้น และบางจังหวัด ยังได้แบ่งเขตพื้นที่ของจังหวัดออกเป็นเขตอำนาจศาลหลายศาลอีกด้วย ดังนั้น จึงมีปัญหาว่าศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารจะมีเขตอำนาจเพียงใด

เมื่อมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารครั้งแรกนั้น กระทรวงกลาโหมได้มีหนังสือควมมากที่ 21813/2501 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2501 ถึงกระทรวงยุติธรรมชี้แจงการปฏิบัติงานของศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารว่า

เขตพื้นที่มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบกตามที่ระบุไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 นั้น หมายถึงเขตพื้นที่ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ส่วนราชการกองทัพบก กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2500

ศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกฉะบุรี ให้ใช้ชื่อว่า "ศาลทหารกรุงเทพ" และให้วงเล็บชื่อของศาลเดิมต่อท้ายไว้ด้วย เช่น "ศาลทหารกรุงเทพ(ศาลจังหวัดสระบุรี)" เป็นคน

ศาลจังหวัดคนนอกจากที่กล่าวแล้ว ซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใด ให้ใช้ชื่อศาล
มณฑลทหารบกนั้น และใหวงเล็บชื่อของศาลเดิมต่อท้ายไว้ด้วย เช่น "ศาลมณฑล
ทหารบกที่ 2 (ศาลจังหวัดปราจีนบุรี)" เป็นต้น
จารุบุญญ์ชี้ความทุกอย่างของศาลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาลทหารนั้น ให้แยกไว้เป็น
ส่วนหนึ่งต่างหาก

คดีที่ศาลทหารได้พิจารณาพิพากษาไปตามประกาศดังกล่าวแล้ว ให้ศาลทางบ
คดีตามแบบของศาลพลเรือน ส่งตรงไปยังกระทรวงกลาโหมทุก ๆ 6 เดือน นับตั้ง
แต่วันที่ 28 ตุลาคม 2501 เป็นต้นไป

แบบพิมพ์ของศาลทหารคงใช้ตามแบบที่ศาลพลเรือนใช้อยู่เดิม ¹

ซึ่งปรากฏว่ามีได้มีการกล่าวถึง เขตอำนาจศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารไว้แต่
ประการใดเช่นกัน และเมื่อมีการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารในครั้งต่อ ๆ มาก็มิได้มีการ
กล่าวถึงเช่นกันด้วย อนึ่ง ในขณะที่พื้นที่มณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก กำหนด
ไว้ในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้นนี้ แต่ในปัจจุบันได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ.
2509) และกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2515 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติจัด
ระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2503 ² ซึ่งเมื่อถือปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้ศาล
ยุติธรรมเป็นศาลทหารแล้ว ในปัจจุบันนี้ศาลยุติธรรมจะเป็นศาลทหารดังต่อไปนี้ คือ

ศาลทหารกรุงเทพ ได้แก่ ศาลอาญา ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลจังหวัดนครปฐม
ศาลจังหวัดปทุมธานี ศาลจังหวัดชัยบุรี ศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลจังหวัด
สมุทรสาคร ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศาลจังหวัดลพบุรี ศาลจังหวัดชัยนาท ศาลจังหวัดสิงห์บุรี
ศาลจังหวัดอ่างทอง ศาลจังหวัดกันทรบุรี

ศาลมณฑลทหารบกที่ 2 ได้แก่ ศาลจังหวัดปราจีนบุรี ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี
ศาลจังหวัดนครนายก ศาลจังหวัดชลบุรี ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลจังหวัดจันทบุรี

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร",
หน้า 49 - 50 .

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

ศาลจังหวัดระยอง ศาลจังหวัดตราด

ศาลมณฑลทหารบกที่ 3 ได้แก่ ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดชัยภูมิ ศาลจังหวัดภูเขียว ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดมหาสารคาม ศาลจังหวัดสุรินทร์ ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ศาลจังหวัดอุดรธานี ศาลจังหวัดหนองคาย ศาลจังหวัดนครพนม ศาลจังหวัดมุกดาหาร ศาลจังหวัดสกลนคร

ศาลมณฑลทหารบกที่ 4 ได้แก่ ศาลจังหวัดนครสวรรค์ ศาลจังหวัดอุทัยธานี ศาลจังหวัดกำแพงเพชร ศาลจังหวัดพิจิตร ศาลจังหวัดตาก ศาลจังหวัดแม่สอด ศาลจังหวัดพิจิตร ศาลจังหวัดเพชรบูรณ์ ศาลจังหวัดหล่มสัก ศาลจังหวัดสุโขทัย ศาลจังหวัดสวรรคโลก ศาลจังหวัดอุตรดิตถ์ ศาลจังหวัดน่าน ศาลจังหวัดแพร่

ศาลมณฑลทหารบกที่ 5 ได้แก่ ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลจังหวัดปากพนัง ศาลจังหวัดทุ่งสง ศาลจังหวัดกระบี่ ศาลจังหวัดตรัง ศาลจังหวัดพังงา ศาลจังหวัดตะกั่วป่า ศาลจังหวัดไชยา ศาลจังหวัดระนอง ศาลจังหวัดสงขลา ศาลจังหวัดนราธิวาส ศาลจังหวัดปัตตานี ศาลจังหวัดยะลา ศาลจังหวัดเบตง ศาลจังหวัดสตูล

ศาลมณฑลทหารบกที่ 6 ได้แก่ ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ศาลจังหวัดยโสธร ศาลจังหวัดศรีสะเกษ ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์

ศาลมณฑลทหารบกที่ 7 ได้แก่ ศาลจังหวัดลำปาง ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดเชียงราย ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลจังหวัดแม่สะเรียง ศาลจังหวัดลำพูน (รวมถึงศาลจังหวัดพะเยา)

จะเห็นได้ว่าศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารเพียง 7 ศาลทหารเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เขตอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร หากถือตามเขตอำนาจศาลตามที่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติไว้ คือ มีเขตอำนาจตามพื้นที่มณฑลทหารและศาลทหารกรุงเทพมีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่แล้ว ศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารเดียวกันก็จะมีเขตอำนาจเท่ากันหมด คือ มีเขตอำนาจเต็มพื้นที่ของมณฑลทหารนั้น ๆ หรือมีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ในกรณีที่เป็นศาลทหารกรุงเทพ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเขตอำนาจศาล

ยุติธรรมที่เป็นศาลทหารจะซ้อนกันไปหมด ทุกคดีที่เกิดขึ้นในเขตมณฑลทหารใด ศาลยุติ
 ธรรมซึ่งเป็นศาลมณฑลทหารนั้น ๆ ทุกศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาทั้งสิ้น เพราะอยู่
 ในเขตอำนาจของทุกศาล และในทำนองเดียวกันศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารกรุงเทพ
 ทุกศาลก็จะมีเขตอำนาจเช่นนั้นด้วย ย่อมทำให้เกิดความสับสนเรื่องเขตอำนาจของแต่ละ
 ศาล แต่เมื่อได้ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารโดยกำหนดไว้ว่า เป็นศาลทหารใดแล้ว เขต
 อำนาจศาลก็ย่อมต้องถือตามศาลทหารที่สังกัดกระทรวงกลาโหมว่ามีเขตอำนาจเช่นใด
 เพราะมิฉะนั้นจะหาหลักอันใดมายึดถือมิได้ เมื่อมิได้กำหนดไว้ว่า จะให้มีเขต
 อำนาจเพียงใด แต่ในทางปฏิบัติที่ได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันนี้ หาได้เป็นเช่นนี้ไม่
 เพราะเขตอำนาจศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารนั้น ได้ถือตามเขตอำนาจของศาลยุติธรรม
 ตามพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม ทั้ง ๆ ที่มีได้มีการกำหนดไว้ว่าให้ถือปฏิบัติเช่นนี้ก็ตาม
 แต่จะทำให้เขตอำนาจของศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารเป็นไปโดยเรียบร้อย ไม่สับสนซ้อน
 กันถึง เช่นจะถือตามเขตอำนาจของศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.
 2498 แต่ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีเช่นนี้ ควรจะได้มีการกำหนดไว้ให้แน่ชัดในคำสั่งที่ให้ศาล
 ยุติธรรมเป็นศาลทหาร เพราะหากมีศาลได้รับคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจศาลตามพระราช
 บัญญัติศาลยุติธรรม โดยถือว่าอยู่ในเขตอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร
 พ.ศ. 2498 หรือมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยถือเขตอำนาจตามพระราชบัญญัติธรรมนูญ
 ศาลทหาร พ.ศ. 2498 ศาลจะไม่รับฟ้องโดยอ้างว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลตามพระ
 ราชบัญญัติศาลยุติธรรม เช่นนี้จะพิจารณากันอย่างไร เพราะเขตอำนาจศาลเป็นเรื่องที่
 สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อคดี และในกรณีที่มีได้มีการกำหนดไว้โดยแจ้งชัดยอมเป็นปัญหา
 ขอกฎหมายที่จะต้องพิจารณากัน แต่ทั้งนี้ต้องมีหลักกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาคด้วย
 มิใช่จะคำนึงถึงทางปฏิบัติว่าจะเป็นการใด และจะมีผลในทางปฏิบัติหรือไม่ยอมมิได้
 ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นว่าเป็นเช่นใด หรือจะนำกฎหมายใดมาใช้
 บังคับ ซึ่งก็ต้องมีเหตุผลในการพิจารณาคด้วย

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

สำหรับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น มีความแตกต่างจากอำนาจของศาลยุติธรรมและศาลทหาร ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้ คือ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 บัญญัติว่า "ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง" ¹ มาตรา 17 บัญญัติว่า " . . . ศาลอาญาและศาลอาญาธนบุรีมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวง" ² คือ ศาลจังหวัดนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณา พิพากษา ถัดอาญา และคดีแพ่งที่อยู่ในเขตอำนาจศาลได้ทุกคดีทุกประเภทความผิด และศาลอาญาศาลอาญาธนบุรีมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทุกคดีทุกประเภทความผิดเช่นกัน เว้นแต่ว่าคดีนั้นได้ถูกจำกัดอำนาจไว้โดยกฎหมายอื่น เช่น คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งจะต้องเป็นอำนาจของศาลที่กฎหมายนั้น ๆ ได้กำหนดไว้ ศาลจังหวัดและศาลอาญาศาลอาญาธนบุรีไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 21 บัญญัติว่า "ศาลมณฑลทหาร . . . มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมายเว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้นนายพลหรือเทียบเท่า" ³ และมาตรา 22 บัญญัติว่า "ศาลทหาร

¹ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม" ราชกิจจานุเบกษา 52 (21 มิถุนายน 2478):990.

² "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2520 "ราชกิจจานุเบกษา 94 (9 มีนาคม 2520):11.

³ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 "ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498):1424.

กรุงเทพมหานครมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมายโดยไม่จำกัดของจำเลย" ¹
 ทั้งนี้โดย มาตรา 13 บัญญัติว่า "ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระ...
 ทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ใน
 อำนาจศาลทหารในขณะที่กระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดฐาน
 ละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" ² สำหรับ
 บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร นั้น มาตรา 16 บัญญัติไว้ว่าได้แก่

- (1) นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ
- (2) นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะ เมื่อกระทำความผิดต่อคำสั่งหรือข้อ
 บังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร
- (3) นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการหรือบุคคลที่รับ
 ราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- (4) นักเรียนทหารตามทีถูกระทรวงกลาโหมกำหนด
- (5) ทหารกองเกินที่ถูกเขาประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้ เพื่อ
 เขารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร
- (6) พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำความผิดในหน้าที่ราชการทหาร
 หรือกระทำความผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณ อาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน ...
 พักแรม หรืออากาศยานหรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่าย
 ทหาร
- (7) บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วย
 กฎหมาย
- (8) เสดยศึกหรือชนชาติศัตรูซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ³

กล่าวคือ ศาลทหารนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคล
 ตามที่มาตรา 16 กำหนดไว้ โดยกระทำความผิดในขณะนั้น และยังมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคล
 ใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลตามมาตรา 16 หรือไม่ก็ตามในกรณีที่กระทำความผิดฐานละเมิด

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1425.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1420.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1422 - 1423.

อำนาจศาลตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ แต่ทั้งนี้ศาลมณฑล
ทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่จำเลยมียศทหารชั้นนายพลหรือเทียบเท่า ส่วนศาล
ทหารกรุงเทพไม่จำกัดชั้นยศของจำเลย โดยศาลทหารดังกล่าวนี้ มีอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดีอาญาได้ทุกกฎหมาย คือทุกคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาล
เว้นแต่คดีนั้นเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามที่มาตรา 14 บัญญัติไว้ว่า

คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

- (1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีใ้ได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน
- (2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน
- (3) คดีที่ของคำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน
- (4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ¹

โดยคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารนี้มาตรา 15 บัญญัติว่า "คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร
ให้คำเนินคดีในศาลพลเรือน เมื่อศาลพลเรือนได้สั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏ
ตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาได้" ² หมายความว่าคดีที่เกิดในเขตอำนาจศาลทหาร หากเป็นคดีที่
กำหนดไว้แล้วว่าเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ต้องให้ศาล
ยุติธรรมซึ่งมีเขตอำนาจและอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว ซึ่งในเรื่องนี้มีคำพิพากษา
ของศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกา ที่ 705/2481 คดีระหว่าง อัยการศาลทหารกรุงเทพ โจทก์
พลทหาร จวน ศรียารันต์ จำเลย วินิจฉัยว่า จำเลยเป็นทหารประจำการ ทำ
การลักทรัพย์ จำเลยรับสารภาพว่าทำกรูลักทรัพย์จริงแต่ใครรวมกระทำผิดกับพล
เรือน เมื่อจำเลยไม่มีหลักฐานประกอบขอร้องของตน ศาลทหารมีอำนาจพิจารณา
พิพากษาได้ ³

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1421.

² เรื่องเดียวกัน

³ ประคิษฐ์ สุนทรารชุน, กระบวนการยุติธรรมทหาร, หน้า 49.

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1619/2485 คดีระหว่าง อัยการลพบุรี โจทก์ พลทหาร เป็
โสฬรม จำเลย วินิจฉัยว่า ทหารประจำการสมคบกับพวกกระทำความผิด แต่ไม่ปรากฏ
ว่าพวกนั้นเป็นทหารหรือ พลเรือน ต้องฟ้องคดีต่อศาลพลเรือน¹

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1104/2513 คดีระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม โจทก์
สิบโท จำลอง ปันจัน จำเลย วินิจฉัยว่า คำว่า "ด้วยกัน" ในมาตรา 14(1) แห่งพระ
ราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเรื่องที่ทหารกับพลเรือนไครรวม
กัน กระทำความผิดตามมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเสมอไป ทหารประจำ
การกับพลเรือนต่างจับรดสวนทางกันควยความประมาท ทำุให้รอดเฉียวและชนกัน
เป็นเหตุใหญ่โดยสารมาในรถถึงแกความตาย ถือว่าเป็นเรื่อง "กระทำความผิดด้วยกัน"
แล้วตองดำเนินคดีในศาลพลเรือน²

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1105/2513 คดีระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดนครสวรรค์
โจทก์จาสิบเอก สำราญ ทองราม จำเลย วินิจฉัยว่า ทหารกับพวกซึ่งยังหลบหนีอยู่
รวมกันกระทำความผิด เมื่อไม่มีหลักฐานใดแสดงให้เห็นชัดว่า พวกที่หลบหนีอยู่นั้นเป็นบุคคล
ที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว คดีขึ้นศาลพลเรือน³

แต่อย่างไรก็ตามในบางครั้งมีคดีที่ตองดำเนินคดีต่อศาลทหาร แต่ได้ดำเนินคดีต่อศาล
ยุติธรรมโดยที่ศาลยุติธรรมทราบภายหลังว่ามีไซคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม
เป็นคดีในอำนาจศาลทหาร ศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีก็จึงกล่าว อยู่มิอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดีนั้นตองไป โดยไม่ตองยกฟ้องในหน้าคดีมาฟ้องต่อศาลทหารใหม่แต่ประการ
ใด ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการเสียเวลา เพราะศาลยุติธรรมเป็นศาลสำหรับพิจารณาพิพากษา
พิพากษารวดคดีแก่ประชาชนของประเทศอยู่แล้ว ทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาล
ทหารก็เป็นประชาชนของประเทศเช่นกัน จึงให้อำนาจศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา
คดีใดจนถึงที่สุด⁴ แต่ถาปรากฏอยู่แล้วก่อนประทับรับฟ้องว่าคดีเป็นคดีที่อยู่ใน

¹ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2485, ครั้งที่ 2
(พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2497), หน้า 181.

² เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2513,
(ม.ป.ท. : แสงทองการพิมพ์, 2514), หน้า 1580.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1586.

⁴ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร",

อำนาจศาลทหาร เช่นนี้ศาลยุติธรรมไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีได้ เพราะ มีข้อกำหนดที่ปรากฏในภายหลังในระหว่างพิจารณาคดี ในกรณีนี้ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษา วินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 463/2504 คดีระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดพิจิตร โจทก์ นายเบน บัวฤทธิ์ จำเลย โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีต่อศาลพลเรือน ศาลพลเรือน รับฟ้อง แล้วต่อมาปรากฏว่าจำเลยเป็นทหารกองประจำการขณะกระทำผิด ซึ่งเป็น บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ศาลจังหวัดพิจิตรวินิจฉัยว่าขณะมีการกระทำผิดคดีนี้ เกิดขึ้น จำเลยยังรับราชการทหารอยู่จำเลยจึง เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16(3) ฉะนั้น จำเลย ของถูกนำตัวไปฟ้องยังศาลทหารควบคุมมาตุภูมิ 13 มาตรา 15 วรรค 2 ที่บัญญัติไว้ ว่า เมื่อศาลพลเรือนสั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏทางพิจารณาภายหลังว่า เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ นั้น หมายถึง คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ดังกล่าวไว้ในมาตรา 15 วรรคแรก และคดีที่มี ลักษณะถึงขอยกเว้นที่กล่าวไว้ในมาตรา 14 แต่คดีนี้ไม่อยู่ในขอยกเว้นขอตีหนึ่งขอลิเลย ศาลพลเรือนไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้แม้จะสั่งรับประทับฟ้องและดำเนิน กระบวนการพิจารณาไปแล้วก็ตาม จึงพิพากษาให้ยกฟ้องศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ความในมาตรา 15 วรรค 2 แห่ง พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติไว้แล้ว "เมื่อศาลพลเรือน ใดสั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ใน อำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้" ฉะนั้น แม่คดีนี้ จะปรากฏภายหลังที่ศาลสั่งรับประทับฟ้องไว้แล้วว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ศาลจังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นศาลพลเรือนก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ คำพิพากษาศาล ชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ที่ให้ยกฟ้อง โจทก์เสีย เพราะเหตุที่ว่าเป็นคดีอยู่ในอำนาจ ศาลทหาร ศาลพลเรือนพิจารณาพิพากษาไม่ได้ ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วยเพราะ ขอบความในตัวบทมีความชัดอยู่แล้ว คดีอยู่ในอำนาจศาลทหาร ถ้าเขาฎีกาเช่นว่านี้ ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ ศาลฎีกาไม่เห็นมีเหตุที่จะต้องคำนึง อยางไรอีกว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารควยเงื่อนไขอย่างไร¹

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1352/2506 คดีระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรี โจทก์ นายจำนงค์ เขียงเถียร จำเลย วินิจฉัยว่า คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร แต่ ศาลพลเรือนได้รับฟ้องไว้ จะเขาขอยกเว้นตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร

¹ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2504,

พ.ศ. 2498 มาตรา 15 วรรค 2 ให้ศาลพลเรือนพิจารณาพิพากษาได้นั้น ต้องปรากฏทางพิจารณาภายหลังว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่ใช่ปรากฏว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลทหารตั้งแต่ประทับฟ้องแล้ว¹

คำพิพากษาฎีกา ที่ 34/2508 คดีระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรี โจทก์ นางสุวาง โง้ววัน จุฬาลักษณ์ที่ 1 นางสุรารัญ พูลสวัสดิ์ จำเลยที่ 2 วินิจฉัยว่า ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดขึ้นตรายศต่อประชาชน ตั้งแต่มาตรา 217 ถึงมาตรา 239 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ซึ่งใช้บังคับระหว่างเกิดเหตุใหญ่ในอำนาจของศาลทหารที่จะพิจารณา ดังนั้นศาลจังหวัดรับฟ้องคดีซึ่งมีคำขอโทษโทษตามมาตรา 229 ซึ่งเป็นบทหนักไว้ดำเนินการตลอดมาจนถึงชั้นศาลอุทธรณ์จึงไม่ชอบที่จะทำได้เกี่ยวกับอำนาจศาล ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีความหมายเพียงว่า เมื่อศาลพลเรือนสั่งรับฟ้องไว้ ความยังไม่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่า คดีอยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ ต่อเมื่อใดรับฟ้องแล้วความจึงปรากฏว่าจำเลยเป็นทหารประจำการ ทั้งนี้ ศาลพลเรือนยอมดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ แต่เมื่อคดีปรากฏตั้งแต่แรกตามฟ้องว่า ความผิดที่กล่าวหาเป็นความผิดที่ต่องขึ้นอยู่ในอำนาจศาลทหารตามประกาศของคณะปฏิวัติแล้ว เช่นนี้ หากหาความเพิงปรากฏขึ้นภายหลังว่า เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่ ศาลพลเรือนไม่มีอำนาจรับไว้พิจารณาพิพากษา²

สำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญารัฐบาลและศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษานั้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 163 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2515 บัญญัติว่า

ศาลคดีเด็กและเยาวชนมีอำนาจเช่นเดียวกับศาลจังหวัด ในคดีดังต่อไปนี้
(1) คดีอาญาที่มีขอหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เว้นแต่คดีอาญาที่มีขอหาว่าเยาวชนซึ่งมีอายุเกินกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ กระทำความผิดตามมาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ทรี มาตรา 280 มาตรา 289 มาตรา 314

¹ ประดิษฐ์ สุนทรารัตน์, กระบวนการยุติธรรมทหาร, หน้า 56.

² เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2508, (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2508), หน้า 48.

มาตรา 315 มาตรา 339 มาตรา 339 ทวิ มาตรา 340 และมาตรา 340 ทวิ ..
แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีธรรมดาพิจารณาคดีซึ่งอยู่นอกอำนาจ
ของศาลคดีเด็กและเยาวชนตามวรรคหนึ่ง คดีใดๆประกอบด้วยการกระทำหลายอย่าง
แถมแต่ละอย่างจะเป็นความผิดใดในตัวเองและไม่อยู่ในอำนาจศาลนั้นก็ หรือคดีใด
ที่ปรากฏตามทางพิจารณาวางอย่างเดียวกระทำผิดตามบทกฎหมายซึ่งอยู่ในอำนาจของศาล
คดีเด็กและเยาวชนด้วยก็ดี ก็ให้ศาลนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวได้

(2) คู่คดีอาญาซึ่งศาลมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้อันมาตามความในมาตรา 9
ในกรณีเช่นวานี้ให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเยาวชนเพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัติ.
... 1

ส่วนมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494

บัญญัติว่า

ในกรณีที่บุคคลอายุยังไม่ครบยี่สิบปีซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส กระทำการ
อันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี
ธรรมดา ถ้าศาลนั้นเห็นวาระทางจิตใจของบุคคลผู้นั้นอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับเยาวชน
ก็ให้มีอำนาจส่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลคดีเด็กและเยาวชนที่มีอำนาจ 2

บุคคลใดจึงถือว่าเป็นเด็ก เยาวชนหรือผู้ใหญ่ นั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็ก
และเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 4 บัญญัติว่า

"เด็ก" หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์
"เยาวชน" หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์
แต่ไม่ให้ความหมายความถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

1 " ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 163" ราชกิจจานุเบกษา 89
((15 มิถุนายน 2515): 1 - 2.
2 " พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน
พ.ศ. 2494 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506" ราชกิจจานุเบกษา 80 (31 ธันวาคม 2506):
: 14 - 15.

"ผู้ใหญ่" หมายถึงความถึง บุคคลที่อายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว¹

อย่างไรก็ตามแม้จะบัญญัติไว้ดังกล่าว ก็มีปัญหาว่าเกณฑ์อายุดังกล่าวนี้จะถือในขณะใด คือ ในขณะที่กระทำผิด หรือในขณะที่ฟ้องคดี เพราะมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน ซึ่งเรื่องนี้ศาลฎีกาได้พิพากษาวางหลักไว้แล้ว คือ

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1220/2496 คดีระหว่าง พนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์ นายละมัย ยี่ขุนทอง จำเลย ศาลฎีกา (แผนกคดีเด็กและเยาวชน) วินิจฉัยว่า จำเลยทำผิดเมื่ออายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ถูกฟ้องเมื่ออายุเกิน 18 ปีบริบูรณ์ ศาลคดีเด็กและเยาวชนไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา เว้นแต่ศาลธรรมดาจะโอนคดีมา²

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1361/2496 คดีระหว่าง พนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์ นายฤทธิ์ เขียววิจิตร จำเลย ศาลฎีกา (แผนกคดีเด็กและเยาวชน) วินิจฉัยว่า กระทำผิดเมื่ออายุ 17 ปี แต่โจทก์ฟ้องเมื่ออายุกว่า 18 ปีแล้ว ศาลคดีเด็กและเยาวชนไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา³

สำหรับอำนาจของศาลยุติธรรมที่เป็นศาลทหารนั้นในประกาศคำสั่ง หรือคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จะกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่ามีอำนาจเพียงใด ซึ่งในครั้งปฏิวัติเมื่อ 20 ตุลาคม 2501 นั้น หัวหน้าคณะปฏิวัติ คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีคำสั่งตาม ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ว่า

ข้อ 1 บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ซึ่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 28 ตุลาคม 2501 เวลา 06.00 นาฬิกา ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

...

1 "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494" ราชกิจจานุเบกษา 68 (3 กรกฎาคม 2494):895.

2 เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาประจำปีพุทธศักราช 2496, ครั้งที่ 2 (พระนคร:โรงพิมพ์กัณฑ์ประเสริฐ, 2508), หน้า 1439.

3. เรื่องเดียวกัน, หน้า 1582.

ข้อ 6 เมื่อได้มีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารตามประกาศนี้คงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในข้อ 1 บรรดาที่ค้างอยู่ในศาลและบรรดาที่การกระทำผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึก¹

หมายความว่า ได้กำหนดให้อำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ตามบัญชีท้ายประกาศ เว้นแต่คดีที่ตกดำเนินคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชน ก็คงให้ดำเนินคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชนแม้ว่าคดีนั้นจะเป็นคดีที่กำหนดไว้ท้ายประกาศก็ตาม นอกจากจะเป็นคดีตามบัญชีท้ายประกาศแล้ว คดีดังกล่าวต้องเกิดขึ้นในวันที่ 28 ตุลาคม 2501 ตั้งแต่เวลา 06.00 นาฬิกา หรือหลังจากนั้นเป็นต้นไปด้วย หากเกิดขึ้นก่อนก็ไม่อยู่ในอำนาจที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารจะพิจารณาพิพากษา เมื่อมีการประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารก็ยังคงมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ต่อไป และยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึกแต่ยังมีใ้ฟ้องคดีนั้นต่อศาลด้วย สำหรับความผิดตามบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 คือ

- (1) ความผิดขององค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตั้งแต่มาตรา 107 ถึง มาตรา 112
- (2) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา 113 ถึงมาตรา 129
- (3) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่มาตรา 130 ถึง มาตรา 135
- (4) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอั้งยี่ ฐานเป็นของโจร และการมั่วสุมประชุมกันไซก่าตั้งประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการรบกวนขึ้นในบานเมือง ตั้งแต่มาตรา 209 ถึง มาตรา 216
- (5) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดกบฏขึ้นต่อประชาชน ตั้งแต่มาตรา 217 ถึง มาตรา 239
- (6) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานชักหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร หรือสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น ตั้งแต่ มาตรา 282 ถึง มาตรา 284 และมาตรา 285 เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา 282 และมาตรา 283

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16" ราชกิจจานุเบกษา 75 (27 ตุลาคม 2501): 3 - 4.

- (7) ความผิดต่อชีวิต ตั้งแต่มาตรา 288 ถึงมาตรา 294
 (8) ความผิดต่อร่างกาย ตั้งแต่มาตรา 295 ถึงมาตรา 300
 (9) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และรับของโจร ตั้งแต่มาตรา 335 ถึงมาตรา 340 และมาตรา 357¹

ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 20 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2501 ว่า โดยที่ข่าวสารเป็นเครื่องบริโภคประจำวันที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนมีข่าวบริโภค โดยไม่ขาดแคลน และในราคาสมควร หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

หุ้ มมีให้ผู้ที่ซื้อข่าวสารที่กระทรวงเศรษฐกิจจำหน่ายนำข่าวสารนั้นไปจำหน่าย ต่อเพื่อการค้า และหุ้ มมีให้ร้านค้าใดซึ่งเป็นหน่วยขายข่าวสารของกระทรวงเศรษฐกิจ นำข่าวสารไปจำหน่ายโดยทางอื่น ซึ่งมีใช่เป็นการจำหน่ายแก่ประชาชนหรือ จำหน่ายเกินกว่าราคาที่กระทรวงเศรษฐกิจกำหนด

ผู้ใดละเมิดขอห้ามตามคำสั่งนี้ ให้ถือว่าขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 ให้พนักงานสอบสวนจับกุมทำการสอบสวนดำเนินคดีต่อไป และให้เป็นความผิดอีกสถานหนึ่งซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ความประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16²

และมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2501 ว่า โดยที่ปรากฏว่ามีบุคคลลอบใช้วัตถุระเบิดทำการจับปลากันโดยแพร่หลาย การกระทำ เช่นว่า . . . คณะปฏิวัติเห็นเป็นการสมควรที่จะปราบปรามการกระทำผิดที่กล่าวนี้โดยกวัดขั่นซึ่ง ใดมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการแล้ว และเห็นว่าเพื่อให้โดยผล ในการปราบปรามยิ่งขึ้นสมควรที่จะให้การกระทำผิดในฐานนี้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ให้การกระทำผิดตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5 - 6.

² "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 20" ราชกิจจานุเบกษา 75 (1 พฤศจิกายน

ซึ่งมีโทษตามมาตรา 62 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 เป็นความผิดอีกสถานหนึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 และจากการไต่ถามหรือมีหรือครอบครองวัตถุระเบิดที่ใช้ในการกระทำความผิดที่กล่าวแล้วเป็นความผิดตามกฎหมายใด ก็ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาคอย ¹

และต่อมาเมื่อประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 6 มกราคม 2502 ว่า โดยที่ไม่ใช่ในป่าเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ และการทำไม้ซึ่งมิได้อยู่ในความควบคุมโดยถูกต้อง เป็นภัยอันตราย . . . คณะปฏิวัติเห็นเป็นการจำเป็นของระงับความเสียหายนั้น และเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยป่าไม้อีกใหม่ให้รัดกุม แรกก่อนที่จะได้มีการแก้ไขควรที่จะมีข้อกำหนดบางประการเพื่อป้องกันและระงับความเสียหายทั้งที่ใดกล่าวแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 2 ให้พักการทำไม้สักและไม้ยางซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้อนุญาตให้ทำ โดยอาศัยเหตุว่าที่ดินที่ทำไม้นั้นเป็นที่ดินอยู่ในสิทธิครอบครองของเอกชนโดยไม่มีโฉนดที่ดินเสียทั้งสิ้น มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงไม้ที่โค่นระคะภาคหลวงหรือโค่นระคะราคาขายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ครบถ้วนแล้ว

ข้อ 5 ผู้ถูกพักการทำไม้ตามความในข้อ 2 ผู้โค่นทำไม้ภายในระยะเวลาพักการทำไม้ก่อนที่อธิบดีกรมป่าไม้อั้งเพิกถอนการพักการทำไม้ ให้ถือว่าผู้นั้นทำไม้โดยมิได้รับอนุญาต มีความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้อีก และให้เป็นความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ²

หลังจากนั้นได้มี ประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มเติม ลงวันที่ 12 สิงหาคม 2502 ว่า

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 30" ราชกิจจานุเบกษา 75 (29 พฤศจิกายน 2501): 3 - 4.

² "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 41" ราชกิจจานุเบกษา 76 (6 มกราคม 2502): 3 - 6.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติให้ใช้กฎอัยการศึกทั่ว
ราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 เวลา 21.13 นาฬิกา และต่อมาได้
มีประกาศของคณะปฏิวัติให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างแล้วนั้น บัดนี้
สมควรให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งกฎหมายอัยการศึก พ.ศ. 2457 ซึ่งได้แก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2502 จึงทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่าง
เพิ่มเติมอีก ตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ตั้งแต่วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2502 เวลา
6.00 นาฬิกาเป็นต้นไป ¹

ซึ่งบัญชีท้ายประกาศนั้น กำหนดความผิดคืออาชญาไว้ คือ "1. ความผิดตามกฎหมาย
หมายว่าด้วยฉ้อ 2. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยนาเสพยัคฆ์ให้โทษ" ²

นั่นคือ หลังจากที่ได้กำหนดความผิดคืออาชญาที่ให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม
ซึ่งเป็นศาลทหารไว้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 แล้ว ต่อมาได้มีคำสั่งให้มี
อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเพิ่มเติมขึ้นอีกด้วย ทำให้ศาลยุติธรรม
ซึ่งเป็นศาลทหารมีอำนาจเป็นไปตามที่ได้กำหนดนั้น จนกว่าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2504 ซึ่งมีบทบัญญัติว่า

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (7) (8) และ (9) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิ
วัติ ฉบับที่ 16 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

¹ "ประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มเติม"

ราชกิจจานุเบกษา 76 (12 สิงหาคม 2502): 1.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

"(7) ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 292 และมาตรา 293 , ,

(8) ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 297 และมาตรา 298

(9) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานชิงทรัพย์ มาตรา 336 ฐานกรรโชก มาตรา 337 ฐานริบเอาทรัพย์ มาตรา 339 และฐานปล้นทรัพย์ มาตรา 340" มาตรา 4 คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดต่อชีวิต มาตรา 291 มาตรา 294 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 มาตรา 300 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 มาตรา 335 และฐานรับของโจร มาตรา 357 บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลัง วันที่ 28 ตุลาคม 2501 เวลา 06.00 นาฬิกา จนถึงวันที่ประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ตองดำเนินในศาลคดี เด็กและเยาวชน ¹

และต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2507 ว่า

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (4) และ (6) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 และความใน (7) และ (8) และ (9) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2504

มาตรา 4 คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดต่อชีวิต มาตรา 281 มาตรา 294 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 มาตรา 296 มาตรา 299 มาตรา 300 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 มาตรา 335 และฐานรับของโจร มาตรา 357 บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 28 ตุลาคม 2501 เวลา 06.00 นาฬิกา จนถึงวันที่ 2 พฤษภาคม 2504 ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ตองดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน มาตรา 5 คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอันยังยั้ง ฐานเป็นของโจร และการมั่วสุมประชุมกัน ไซก่าตั้งประทุษร้ายซึ่งจะประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นใน

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2504"

บ้านเมือง ตั้งแต่มาตรา 209 ถึงมาตรา 216 ความผิดเกี่ยวกับเพศ, ฐานจับหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร หรือสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 284 และมาตรา 285 เฉพาะที่เกี่ยวกับ มาตรา 282 และมาตรา 283 ความผิดคอชีวิต มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 292 และมาตรา 293 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 297 และมาตรา 298 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานชิงทรัพย์ มาตรา 336 ฐานกรรโชก มาตรา 337 ฐานริบเอาทรัพย์ มาตรา 338 ฐานชิงทรัพย์ มาตรา 339 และฐานปล้นทรัพย์ มาตรา 340 บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 28 ตุลาคม 2501 เวลา 06.00 นาฬิกา จนถึงวันที่ประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน¹

จากกฎหมายดังกล่าวนี้ มีผลให้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น เปลี่ยนแปลงไปตามที่กฎหมายดังกล่าวนี้บัญญัติ คือคดีที่มีข้อหาความที่กำหนดโทษกึ่งกลับไปอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะพิจารณาพิพากษา เช่น เติมแล้วแต่ว่าจะอยู่ในอำนาจของศาลใดอาจอยู่ในอำนาจศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาก็เป็นไปตามเดิมดังก่อนที่จะมีการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร

เนื่องจากเมื่อครั้งที่มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารนั้น นับเป็นครั้งแรก จึงทำให้เกิดปัญหาหลายประการซึ่งต้องมีการหารือกันว่าจะถือปฏิบัติเช่นใด เช่น เรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีระหว่างศาลยุติธรรม กับศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร คดีที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาว่าจะอยู่ในอำนาจของศาลใดที่จะพิจารณาพิพากษาคดีเช่น

คดีที่จำเลยต้องหาว่ากระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายในประเทศลาวในระหว่างประกาศใช้กฎหมายอัยการศึก ควรจะขึ้นศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร หรือศาลยุติธรรมอธิบดีพิพากษาคดี 4 หรือปัญหามายังกระทรวงยุติธรรมว่า คดีที่จำเลยต้องหาว่า...

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2507" ราชกิจจานุเบกษา 81(25 กุมภาพันธ์ 2507):92 - 93.

กระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายในประเทศลาวซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึก
ควรดำเนินคดีที่ศาลทหารหรือศาลพลเรือน โดยให้ความเห็นว่า ควรขึ้นศาลพลเรือน
เพราะสถานที่เกิดการกระทำผิดเป็นข้อสำคัญยิ่งของคดี การประกาศใช้กฎอัยการศึกบาง
ครั้งก็มีได้ประกาศใช้ทั่วประเทศ คืออาจใช้เป็นบางส่วน บางจังหวัดของราชอาณาจักรก็ได้
จังหวัดใดอยู่นอกเขตการประกาศใช้กฎอัยการศึกแม้เกิดการกระทำผิดขึ้นในจังหวัดนั้น
คดีก็ต้องขึ้นศาลพลเรือน ในทำนองเดียวกัน การกระทำผิดเกิดขึ้นในประเทศลาวซึ่งอยู่นอก
เขตการประกาศใช้กฎอัยการศึก จึงต้องขึ้นศาลพลเรือน กระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาเห็นว่า
ความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักรนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้แยกไว้สองประการ คือ
(ก) ความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักร แต่โดยสภาพแห่งความผิดถือเสมือนว่า ได้กระทำ
ภายในราชอาณาจักร เช่นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร (มาตรา 7)
หรือการกระทำผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย (มาตรา 4 วรรคสอง)
(ข) ความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักร แต่ผู้กระทำผิดอาจผูกพันร่องให้ลงโทษใน
ประเทศไทยได้ ถ้าหากอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 เช่นความผิดต่อร่างกาย
เป็นต้น เมื่อพิจารณาประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ที่ให้บรรดาคดีที่อยู่ในอำนาจของ
ศาลทหารต้องมีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาคำบัญญัติท้ายประกาศ ที่เกิดขึ้น
ในหรือหลังวันที่ 28 ตุลาคม 2501 เวลา 06.00 นาฬิกา แค่นี้ก็ตามบัญญัติ แม้จะเกิด
ขึ้นหลังวันประกาศและเป็นคดีที่มีข้อหาความผิดอยู่ท้ายประกาศก็ตาม ก็คงถือว่าคดีนี้เกิดขึ้น
นอกราชอาณาจักรและโดยสภาพแห่งความผิดไม่ใช่เป็นประเภทที่ประมวลกฎหมายอาญาถือ
ว่ากระทำในประเทศไทย และเมื่อกฎอัยการศึกบังคับเฉพาะในราชอาณาจักรไทย จึงต้อง
ถือว่าคดีทำร้ายร่างกายที่ถึงบาดเจ็บที่กระทำในประเทศลาวต้องขึ้นศาลพลเรือน จึงได้หา
หรือขอเจ้าหน้าที่กรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม ซึ่งกรมพระธรรมนูญ เห็นพ้องว่าความ
ผิดดังกล่าวขึ้นศาลพลเรือนดังที่กระทรวงยุติธรรมมีความเห็น ¹

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร",
หน้า 53 - 54.

ความผิดกรรมเกี่ยวคดีกฎหมายหลายบท บางบทอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร บางบทอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลใด กรมอัยการกระทรวงมหาดไทยไต่หาหรือตอกรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม กรมพระธรรมนูญไต่ชี้แจงตามหนังสือที่ 3440/2501 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2501 ว่า ถ้าบทหนึ่งอยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ก็ต้องฟ้องยังศาลพลเรือน ถ้าบทหนึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารก็ฟ้องยังศาลทหาร เช่นในกรณีที่มีข้อเท็จจริงว่า ผู้ต้องหาเมาสุราประพฤติกุณวายเป็นเหตุไปในที่สาธารณะสถานโดยไม่มีเหตุอันควรและต่อสู้ขัดขวางทำร้ายเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138, 140, 295, 296, 371 และมาตรา 378 โดยความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางทำร้ายเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ ตามมาตรา 138, 140 มีอัตราโทษสูงกว่ามาตราอื่น ๆ ซึ่ง ศาลที่พิจารณาคดีก็ลงโทษบทหนักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 คือลงโทษตามมาตรา 138, 140 ซึ่งมาตราทั้งสองนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามประกาศของคณะปฏิวัติ ดังนั้นคดีตามตัวอย่างนี้ จึงควรต้องฟ้องยังศาลพลเรือนเพราะศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทุกบทกฎหมายและมาตราที่อ้างถึง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 15 วรรคสอง ซึ่งไม่ต้องคำนึงว่าคดีนั้นจะอยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ ฉะนั้นในกรณีที่เป็นความผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท ให้พิจารณาว่า บทหนักอยู่ในอำนาจศาลใดให้ฟ้องศาลนั้นโดยให้คำเนิ่นคดีเฉพาะมาตราที่อยู่ในอำนาจศาลนั้น ศาลเดียวเว้นแต่จะมีเหตุผลพิเศษเฉพาะคดีที่ควรฟ้องในศาลทหาร แม้ว่าความผิดที่มีเหตุผลพิเศษนี้จะเบากว่า เช่นความผิดในบทหนักพยานหลักฐานไม่สู้มั่นคงเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นผลดีในการปราบปรามยิ่งขึ้น ¹

คดีที่ถกกระทำผิดคาบเกี่ยวกัน เช่น คดีเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์เกิดก่อนวันที่ 28 ตุลาคม 2501 แต่ความผิดฐานรับของโจรเกิดขึ้นภายหลัง จะฟ้องผู้ต้องหาใน

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55 - 56.

ความผิดฐานลักทรัพย์หรือรับของโจรต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร หรือศาลยุติธรรม
กรมอัยการ กระทรวงมหาดไทยได้หาหรือต่อกรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม กรมพระ
ธรรมนูญได้ชี้แจงตามหนังสือ ที่ 3440/2501 ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2501 ว่าคดีที่การกระ
ทำผิดคาบเกี่ยวกันนั้นอยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ตามมาตรา 14 วรรคสอง แห่งพระราช
บัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ¹

คดีอาญาตามบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ซึ่งเกิดในเขตอำนาจ
ศาลแขวงและเกินอำนาจศาลแขวง ศาลแขวงจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ กระทรวง
ยุติธรรม มีหนังสือที่ 10595/2501 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2501 หาหรือยังกระทรวงกลา
โหม โดยเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องให้ศาลแขวงทำการไต่สวนมูลฟ้อง ตามมาตรา 14 แห่งพระ
ราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ก่อน แต่ให้
นำคดีขึ้นฟ้องยังศาลทหารได้โดยตรงที่เกี่ยวข้อง กระทรวงกลาโหมได้มีหนังสือ
ที่ ผษ. 22006/2501 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2501 ตอบข้อหาหรือเห็นว่า เห็นชอบตามที่
กระทรวงยุติธรรมมีความเห็น ²

จะเห็นได้ว่าศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น จะปฏิบัติหน้าที่เป็นศาลสอง
ประเภทในเวลาเดียวกัน คือ เป็นศาลทหารตามที่มีคำสั่ง และเป็นศาลยุติธรรมในคดีที่ไม่อยู่
ในอำนาจศาลทหารด้วย เพราะมีฉนั้นแล้วคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็กล่าวจะไม่มี
ศาลพิจารณาพิพากษาคดี หากคดีนั้นเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลจังหวัดหรือศาลอาญาที่จะ
พิจารณาพิพากษา แต่การพิจารณาพิพากษาลอกทั้งกระบวนการที่เกี่ยวข้องอาจแตกต่างกัน
แม้ว่าจะเป็นศาลเดียวกันนั้นก็ตาม ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดความผิด
ที่อยู่ในบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ หรือความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็น

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

ศาลทหาร หากว่ามีใช้เป็นที่ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 ที่บัญญัติว่าไม่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว การดำเนินคดีต้องดำเนิน ที่ศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมคงเดิม มิใช่ดำเนินคดีที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เพราะศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมก็ยังคงมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจได้ต่อไป แม้ว่าจะมีการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารขึ้นมาอีกก็ด้วยก็ตาม ซึ่งในกรณีนี้ก็เป็นที่แน่นอนดังเช่นที่ศาลยุติธรรมยังคงมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้ต่อไป แต่ถาเป็นกรณีตามมาตรา 14 แล้ว ก็ต้องดำเนินคดีที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร มิใช่ศาลยุติธรรม เพราะถือว่าคดีดังกล่าวศาลยุติธรรมไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาแล้ว เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

อนึ่ง ในบางครั้งอาจจะมีคำสั่งให้คดีอาญาใด ๆ อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา แต่จะระบุไว้ชัดแจ้งเลยว่าเป็นศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมมิใช่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เมื่อเป็นเช่นนี้ คดีอาญาดังกล่าวศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารก็ไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น เป็นอำนาจของศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมที่จะพิจารณาพิพากษาคดี เช่น ตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ ตามประกาศของ

คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2501 ได้กำหนดว่า

1. บรรรคาคดีที่มีขอหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ไม่ว่าจะมีขอหาว่ากระทำความผิดอย่างอื่นหรือไม่และ . . .
2. บรรรคาคดีที่มีขอหาทั้งกล่าวใน 1. ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำความผิดในคดีนั้น จะใดกระทำความผิดในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2501
3. คำสั่งนี้ไม่กระทบกระเทือนคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลในวันประกาศ¹ และต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 15 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ว่า

¹ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 "ราชกิจจานุเบกษา 75 (22 ตุลาคม 2501): 4- 5.

ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ให้บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษานั้น คำว่า "ศาลทหาร" ตามประกาศที่กล่าวแล้ว หมายความว่าศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ¹

ซึ่งประกาศของคณะปฏิวัติทั้งสองฉบับดังกล่าวนี้ ได้ประกาศก่อนที่จะมีคำสั่งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 และเมื่อมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 แล้ว กรมพระธรรมนูญ ได้มีคำสั่งที่ 10/01 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2501 เรื่องการปฏิบัติของอัยการทหาร ว่า

1. คดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 คดีดังกล่าวนี้จะตกเป็นคดีในศาลทหารที่มีอยู่เดิมแล้ว ไม่ใช่ศาลพลเรือนที่ไต่รับแต่งตั้งเป็นศาลทหาร
2. คดีที่กล่าวใน 1. นั้น ไม่ว่าความผิดจะเกิดขึ้นในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้ดำเนินคดีในศาลทหารในเวลา ไม่ปกติทุกคดี
3. คดีความผิดตามบัญชีแนบท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 นั้น
  - ก. คดีใดที่พิจารณาได้ว่า ถ้าในเวลาปกติต้องฟ้องศาลทหาร ให้ดำเนินคดีนั้นยังศาลทหารเดิม (ไซกฏ)
  - ข. คดีใดที่พิจารณาเห็นว่า ถ้าในเวลาปกติต้องฟ้องยังศาลพลเรือน ให้ดำเนินคดียังศาลพลเรือนที่ไต่รับแต่งตั้งเป็นศาลทหาร (ไซกฏ)
  - ค. คดีที่พิจารณาเห็นว่า เป็นคดีที่จะต้องฟ้องยังศาลคดีเด็กและเยาวชนก็ให้ดำเนินการไปตามเดิม ²

จากคำสั่งดังกล่าวนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้นเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติเช่นเดียวกับศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม เพราะเป็นศาลที่

¹ " ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 15 "ราชกิจจานุเบกษา 75 (27 ตุลาคม 2501) : 2.

² โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร",

ได้ตั้งหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว ประบวนการพิจารณาต่าง ๆ จึงต้อง
 เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติไว้เกี่ยวกับศาลทหารใน
 เวลาไม่ปกติเช่นกัน แม้ว่าคำสั่งประกาศของคณะปฏิวัติให้เป็นศาลทหารจะมีได้แสดงให้เห็น
 ชัดแจ้งว่าเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติก็ตาม แต่กรณีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนี้
 ถือว่าเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติตามคำสั่งประกาศของคณะปฏิวัติให้เป็นศาลทหาร มิใช่
 เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่หมาย
 ความถึงศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมหรือศาลทหารที่มีอยู่เดิมนั้น ซึ่งได้กลายเป็นศาล
 ทหารในเวลาไม่ปกติทันที ที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือในเวลาที่มีการรบหรือสถานะ
 สงคราม ตามที่มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติว่า"
 "ในเวลาไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงครามหรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก
 ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติคงพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจ . . . ." ¹
 แต่เพื่อให้เป็นที่สังเกตได้ว่าเป็นศาลในเวลาไม่ปกติ จึงให้ในวันเวลาที่ประกาศใช้กฎอัยการ
 ศึกวงเล็บไว้ข้างท้าย เช่น ศาลทหารกรุงเทพ(ใช้กฎ 20 ท.ค. 01) ซึ่งหมายถึงศาลทหาร
 กรุงเทพในเวลาไม่ปกติ ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งเป็นวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ²
 และปัญหาว่าศาลทหารในเวลาปกติ กับ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติเป็นศาลทหารเดียวกันหรือไม่
 นั้น ได้มีคำพิพากษาของศาลทหารสูงสุด วินิจฉัยไว้แล้ว คือ

คำพิพากษาศาลทหารสูงสุด ที่ 10/2499 คดีระหว่าง อัยการศาลทหารกรุงเทพ
 โจทก์ จำเลยเอก สมจิตต์ กุลสวัสดิ์ จำเลย เรื่อง รับของโจร คดีนี้โจทก์ฟ้องศาล
 ทหารกรุงเทพ (ใช้กฎ 30 มี.ย.94) ว่าจำเลยรับของโจร คดีเกิดขึ้นระหว่างใช้
 กฎอัยการศึก ศาลทหารกรุงเทพ(ใช้กฎ 30 มี.ย.94) พิเคราะห์แล้วพิพากษาว่า
 ความผิดฐานรับของโจร เหตุเกิดในเวลาปกติ คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลที่จะพิจารณา
 พิพากษา โจทก์เห็นว่าคดีที่ศาลทหารกรุงเทพ(ใช้กฎ 30 มี.ย.94)

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503" ราชกิจจานุเบกษา .
 77 (27 กันยายน 2503):778.

² โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร",
 หน้า 43-44 .

พิพากษาแล้ว อุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ จึงไต่ถามคดีมาฟ้องยังศาลทหารในเวลาปกติ คือศาลทหารกรุงเทพ จำเลย ตักฟ้องว่า คดีนี้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว โจทก์นำคดีมาฟ้องซ้ำไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 โจทก์อ้างว่า ศาลทหารกรุงเทพ (ไซกฏ 30 มี.ย.94) ยังมีไต่ชี้ขาดขอเท็จจริงพิพากษายกฟ้องเพราะเหตุที่คดีไม่อยู่ในอำนาจศาล โจทก์จึงมีอำนาจนำคดีมาฟ้องใหม่ในศาลที่มีอำนาจ (ศาลทหารกรุงเทพ) ไต่โดยไม่เป็นการฟ้องซ้ำปัญหาไต่ชี้ขึ้นสู่ศาลทหารสูงสุดพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งศาลทหารสูงสุดไต่วินิจฉัยว่า ศาลทหารกรุงเทพเป็นศาลเดียว ศาลทหารกรุงเทพจะมีความในวงเล็บหรือไม่ ก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในอำนาจศาลทหารใดเท่ากัน ความในวงเล็บที่เขียนว่า "(ไซกฏ 30 มี.ย.94)" ย่อมเป็นเครื่องหมายพิเศษในทางธุรการ เช่นเพื่อประโยชน์ในการเก็บสถิติเป็นต้น มีสิ่งแตกต่างกันอยู่อย่างหนึ่งซึ่งเป็นเหตุจงใจให้เข้าใจผิดกันไปว่า ศาลทหารกรุงเทพ (ไซกฏ 30 มี.ย.94) และศาลทหารกรุงเทพ เป็นคนละศาลก็คือความเข้าใจที่ว่า ถ้าศาลทหารกรุงเทพซึ่งมีความในวงเล็บอยู่ท้ายว่า "(ไซกฏ 30 มี.ย.94)" นั้น พิพากษาคดีแล้วคดีนั้นจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ ซึ่งความจริง การอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่ นั้น หาใช่เรื่องเกี่ยวกับชื่อศาลที่เขียนไว้ไม่เหมือนกันอย่างใดไม่ หากแต่ความแตกต่างแห่งผลของคำพิพากษาคงกลาวนั้น เกิดจากกาลเวลาและสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้นนั้น กล่าวคือ ถ้าความผิดเกิดขึ้นในเขตและในเวลาไซกฏอยู่การศึกแล้ว ไม่ว่าศาลทหารที่พิจารณาพิพากษานั้นจะอยู่ในเขตประกาศไซกฏอยู่การศึกและในขณะยังประกาศไซกฏอยู่การศึกหรือไม่ ผลของคำพิพากษาคดีดังกล่าวนี้จะเด็ดขาดและจะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้เสมอไป ฉะนั้นการที่ศาลทหารกรุงเทพ (ไซกฏ 30 มี.ย.94) ไต่พิพากษาคดีที่ 3ก./2494 ว่าความผิดฐานรับของโจรไม่อยู่ในอำนาจศาลที่จะพิจารณาพิพากษา เพราะเหตุเกิดในเวลาปกตินั้น จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย หน้าที่ของโจทก์ไม่เห็นฟ้องควยค่าพิพากษาก็คือ จักของฟ้องอุทธรณ์คดีความคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดฐานนี้ต่อศาลทหารกลาง แต่เมื่อโจทก์ไม่อุทธรณ์และปล่อยให้คดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์จึงจะนำขอหาในมูลกรณีเดียวกันมาฟ้องใหม่อีกย่อมไม่ได้ เป็นการฟ้องซ้ำ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4)¹

ส่วนอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เมื่อครั้งมีการปฏิวัติในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 นั้น ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 กำหนดว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44 - 45.

ข้อ 1 บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาคำบัญญัติท้ายประกาศ
นี้ ซึ่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา
20.11 นาฬิกา ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้อง
ดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

ข้อ 6 บรรดาคดีที่เกิดขึ้นก่อนประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ ให้เป็นไปตามกฎหมายและ
ประกาศกฎอัยการศึกที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

ข้อ 7 เมื่อได้มีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารตามประกาศนี้
คงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในข้อ 1 บรรดาที่ค้างอยู่ในศาลและบรรดา
ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึก¹

คือได้ให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่
กำหนดไว้ในบัญญัติท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 นี้ ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าว
เกิดขึ้นในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 นาฬิกา และหลังจากเวลาดังกล่าว
เว้นแต่คดีดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลคดีเด็กและเยาวชน ก็คงให้ศาลคดีเด็กและ
เยาวชนพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนคดีที่เกิดขึ้นก่อนประกาศ ให้เป็นอำนาจของศาลที่มีอำนาจ
ตามกฎหมายและประกาศกฎอัยการศึกที่ใช้อยู่ในขณะนั้นต่อไป คือ คดีอยู่ในอำนาจของศาล
ยุติธรรมหรือศาลทหารก็คงเป็นไปตามนั้น แต่คดีที่ได้กำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม
ซึ่งเป็นศาลทหารตามประกาศนี้นั้น เมื่อได้มีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ศาล
ยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาลได้ต่อไป และมี
อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาที่เลิกใช้กฎอัยการศึกแต่ยังไม่
ได้มีการดำเนินคดีต่อศาลด้วย เป็นไปในทำนองเดียวกันกับเมื่อครั้งปฏิวัติในวันที่ 20 ตุลาคม
2501 ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 โดยในครั้งนี้นี้ความผิดตามบัญญัติท้ายประกาศ
ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 เป็นไปดังเช่น ความผิดตามบัญญัติท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ 16 ทุกประการ แต่ได้เพิ่มความผิด มาตรา 340 ทวิ และมาตรา 360 ทวิ

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2" ราชกิจจานุเบกษา 88 (18 พฤศจิกายน
2514): 3 - 5.

ลงในบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 2 ใน (9) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์¹
 ตามกฎหมายในขณะนั้นซึ่งมีความผิดตามมาตราทั้งสองนี้ด้วย ซึ่งในครั้งก่อนยังมีได้มีการ
 บัญญัติไว้ ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2514 ว่า

โดยที่การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มีเหตุเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และโดยที่บุคคลนี้เคยมีประกาศให้ชกฏอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรแล้ว คณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ไม่ว่าการกระทำผิดในคดีนั้น จะได้กระทำขึ้นในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามมาตรา 36 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่จะพิจารณาพิพากษา²

ซึ่งจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับนี้ มีผลว่าคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะกระทำขึ้นเมื่อใด อยู่ในอำนาจของศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมซึ่งได้เปลี่ยนแปลงเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 คดีดังกล่าวศาลยุติธรรมหรือศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษา เพราะศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้นเป็นศาลทหารตามประกาศของคณะปฏิวัติมิใช่เป็นศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แต่ประการใด ซึ่งกรณีนี้เป็นทำนองเดียวกันกับเมื่อครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ที่มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 15 ให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น

1 เรือรบเดียวกัน, หน้า 7.

2 " ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12" ราชกิจจานุเบกษา 88

ต่อมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 9 มกราคม 2515 ว่า โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 โทศคติที่มีข้อหาอาชญากรรมกระทำผิดบางอย่างอยู่ในอำนาจศาลทหารนั้น คดีดังกล่าวอาจมีข้อหาอื่นที่เป็นความผิดในตัวเองและมีใ้อยู่ในอำนาจศาลทหารรวมอยู่สมควรให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในข้อหาเหล่านั้นด้วย เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

บรรดาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษามาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ภาคใดประกอบด้วยการกระทำหลายอย่างแม้แต่ละอย่างจะเป็นความผิดในตัวเองและไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา และตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ด้วย
ทั้งนี้คงแก้กันเป็นต้นไป ^{๕๕๕} 1

ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ทำให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารและศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเพิ่มขึ้นอีก โดยให้มีอำนาจถึงคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจตามที่ได้กำหนดไว้แล้วด้วย หากคดีนั้นเป็นคดีที่มีข้อหาอาชญากรรมกระทำผิดซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารรวมอยู่ด้วย ซึ่งการให้อำนาจดังกล่าวนี้มีผลให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร สามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้มากกว่าในครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ซึ่งในครั้งนั้น หากเป็นคดีที่มีข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับข้อหาที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว จะต้องพิจารณาว่าข้อหาที่เป็นบทหนักนั้นอยู่ในอำนาจศาลใด ถ้าอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรม คดีนั้นให้ดำเนินคดีต่อศาลยุติธรรมเฉพาะข้อหาที่เป็นบทหนักดังกล่าว เว้นแต่จะมีเหตุผลพิเศษเฉพาะคดีที่จำเป็นต้องดำเนินคดีต่อศาลทหาร แม้ว่าต้องดำเนินคดีในบทที่เบาก็ตาม ซึ่งทำให้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดได้ไม่ครบทุกข้อหา ต้องเลือกเอาเฉพาะข้อหาที่

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 36" ราชกิจจานุเบกษา 89

อยู่ในอำนาจศาลใดศาลหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่กรมพระธรรมบุญ กระทรวงกลาโหม ได้ชี้แจงข้อหาหรือของกรมอัยการกระทรวงมหาดไทย ตามที่ได้นำมากล่าวไว้แล้วในตอนต้น แต่ในครั้งปฏิวัตินี้เมื่อได้มีคำสั่งตามประกาศฉบับนี้ ทำให้สามารถดำเนินคดีที่กระทำผิดได้ครบทุกข้อหาแม้ว่าข้อหาอันจะมีข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามที่กำหนดไว้ก็ตาม ก็มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาได้ด้วย คู่จะเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารทั้งสิ้นทุกข้อหากรณีนี้รวมถึงคดีที่มีการกระทำผิดเกี่ยวพันกันด้วย เช่น มีข้อหาที่เกิดขึ้นก่อนมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกกับข้อหาที่เกิดขึ้นภายหลังประกาศใช้กฎอัยการศึกและอยู่ในอำนาจศาลทหารซึ่งในครั้งก่อนต้องดำเนินคดีในศาลยุติธรรม ตามที่กรมพระธรรมบุญ กระทรวงกลาโหม ชี้แจงต่อกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย ดังที่ได้กล่าวแล้ว แต่ในครั้งนี้นี้สามารถดำเนินคดีต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารได้ เพราะถือตามประกาศฉบับนี้ทำให้มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาได้ สำหรับในคดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม กับข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารแล้ว ในกรณีนี้จะดำเนินคดีต่อศาลทหารใด ต่อศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม หรือศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เพราะถ้าพิจารณาตามประกาศที่ให้อำนาจแล้วทั้งสองศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั้งสองศาล เนื่องจากศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลทหารอ้างได้ว่า ข้อหากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ที่ตามปกติแล้วไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษานั้น เป็นข้อหาอื่นซึ่งตามประกาศนี้ให้อำนาจพิจารณาพิพากษาได้ ส่วนศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม ก็อ้างว่าข้อหาที่ตามปกติอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น เป็นข้อหาอื่นซึ่งตามประกาศนี้ให้อำนาจพิจารณาพิพากษาได้นอกเหนือจากข้อหากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เช่นกัน ในปัญหานี้ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและมีใช่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ย่อมต้องดำเนินคดีต่อศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม เพราะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น หากผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและมีใช่เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว การดำเนินคดียังคงดำเนินคดีต่อศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม มิได้ดำเนินคดีต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ดังนั้น คดีที่มีข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมตามที่

ประกาศให้อ่านจไว้กับข้อหาที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร แต่ที่อยู่ในอำนาจ
 ที่ศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมที่จะพิจารณาพิพากษา ย่อมต้องคำนึงคดีต่อศาลทหาร
 สังกัดกระทรวงกลาโหมโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ถ้ายุติกระทำผิดเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ใน
 อำนาจศาลทหาร หรือเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาแล้ว ศาลใด
 เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีก็เพราะศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารและศาล
 ทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมย่อมมีอำนาจด้วยกันทั้งสองศาลผู้เขียนเห็นว่า แม้จะมีอำนาจ
 ทั้งสองศาลก็ตาม กรณีเช่นนี้ควรคำนึงคดีต่อศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม ถ้เพราะถือ
 ว่ายังหากกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เป็นข้อหา
 หลักยิ่งกว่าข้อหาความผิดอาญาอื่น ๆ เมื่อมีคดีที่มีข้อหาอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยก็ควรคำนึงคดี
 ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อหาว่ากระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำ
 อันเป็นคอมมิวนิสต์ มิควรนำข้อหาว่ากระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์
 ไปรวมคำนึงคดีต่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาข้อหาอื่น ๆ นั้น ดังนั้น ในกรณีนี้ควร
 คำนึงคดีต่อศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมเช่นเดียวกัน

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ได้
 ใช้บังคับตลอดมา จนกระทั่ง เมื่อมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับ
 ที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 พ.ศ. 2517 ว่า

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) ของบัญชี
 ทวิยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514
 มาตรา 4 คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดต่อ
 สัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่มาตรา 130 ถึงมาตรา 135 ความผิดเกี่ยวกับ
 ความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอั้งยี่ ฐานเป็นชองโจร และการมีส่วนร่วม
 กันไต่กวดังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะประทุษร้ายหรือกระทำให้เกิดความ
 รุนแรงขึ้นในบางเมือง ตั้งแต่มาตรา 209 ถึงมาตรา 216 ความผิดเกี่ยวกับการ
 ก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อประชาชน ตั้งแต่มาตรา 217 ถึงมาตรา 239 ความผิด
 เกี่ยวกับเพศฐานุจหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร หรือสำเร็จ
 ความใคร่ของผู้อื่น ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 284 และมาตรา 285 เฉพาะ
 ที่เกี่ยวกับมาตรา 282 และมาตรา 283 ความผิดต่อชีวิต ตั้งแต่มาตรา 288 ถึง
 มาตรา 294 ความผิดต่อร่างกาย ตั้งแต่มาตรา 295 ถึงมาตรา 200 และความ

ผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ฐานลักทรัพย์ วิ่งราว กรรโชก รัศเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และรับ
ของโจร ตั้งแต่มาตรา 334 ถึงมาตรา 340 วิชา มาตรา 357 และมาตรา 360 วิชา
บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เวลา 20.11 นาฬิกา จนถึง
วันประกาศพระ ราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะ
พิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน 1

ผลของกฎหมายฉบับนี้ ทำให้คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร เปลี่ยนแปลงไป โดยคดี
ที่เคยอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ไต่กลับไปอยู่ในอำนาจของศาลยุติ
ธรรมตามเดิม ทั้งก่อนที่มีคำสั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17
พฤศจิกายน 2514 ให้อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ซึ่งคดีจะอยู่ในอำนาจของศาลแขวงหรือ
ศาลจังหวัด หรือศาลอาญา ย่อมเป็นไปตามที่พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกำหนด แต่อย่างไร
ก็ตามคดีที่มีขอหาความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะ
ปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 พ.ศ. 2517 ได้บัญญัติไว้ นั้น ยังคงอยู่ใน
อำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาคังเดิม เพราะเป็นคดีที่เกิด
ขึ้นในระหว่างที่ยังให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร หากไม่บัญญัติ
ให้ยังอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารแล้ว ย่อมอยู่ในอำนาจของศาลยุติ
ธรรมที่จะพิจารณาพิพากษา อันจะทำให้เกิดความเลื่อมล้ำกัน ระหว่างคดีที่ได้มีการพิจารณา
พิพากษาไปแล้วกับคดีที่เพิ่งจะมีการดำเนินคดีในภายหลัง เพราะคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล
ยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น มีการดำเนินการตามวิธีพิจารณาคดีต่างกับคดีที่อยู่ในอำนาจ
ศาลยุติธรรม ซึ่งจะไต่กล่าวต่อไปในข้างหน้า

สำหรับอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เมื่อครั้งมีการปฏิรูปการปก
ครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้น ตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน
ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 กำหนดว่า

1 "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17
พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 พ.ศ. 2517" ราชกิจจานุเบกษา 91 (191 มีนาคม 2517): 21.

ข้อ 1 บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ซึ่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ตอ้งดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

ข้อ 6 บรรดาคดีที่เกิดขึ้นก่อนประกาศฉบับนี้ไว้บังคับ ให้เป็นไปตามกฎหมายและประกาศกฎอัยการศึกที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

ข้อ 7 เมื่อใดมีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารตามประกาศนี้ คงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ตามความในข้อ 1 บรรดาที่ค้างอยู่ในศาล และบรรดาที่การกระทำผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึก¹

จะเห็นได้ว่าตามคำสั่งฉบับนี้ เป็นทำนองเดียวกันกับคำสั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 คือให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายคำสั่ง² ซึ่งความผิดที่กำหนดไว้นั้น เหมือนกับความผิดตามบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ทุกประการ

ต่อมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 8 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ว่า โดยที่การกระทำความผิดต่อพระราชาธิบดีผู้ป้องกันการทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 เป็นความผิดที่มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้ จึงควรดำเนินการควยความแก่ประชาชนให้โดยผล เพื่อความมั่นคงของประเทศและความสงบสุขของประชาชน และโดยที่บัดนี้ไม่มีประกาศ

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา 93

(6 ตุลาคม 2519) : 6

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7 - 8 .

ให้ไขกฏอัยการศึกแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. บรรดาคดีที่มีขอหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ไม่ว่าจะมิขอหาว่ากระทำความผิดโดยอื่นด้วยหรือไม่ และไม่ว่าผู้ต้องหาจะถูกควบคุมอยู่แล้วในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศนี้ ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำความผิดจะใดกระทำขึ้นในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศไขกฏอัยการศึก ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา

2. คำสั่งนี้ไม่กระทบกระเทือนคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลในวันที่มีคำสั่งนี้¹ และก่อนมีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 14 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2519 ว่าตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 8 ให้บรรดาคดีที่มีขอหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษานั้น คำว่า "ศาลทหาร" ตามคำสั่งดังกล่าวแล้วหมายถึงศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498²

ตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 8 และฉบับที่ 14 เป็นไปในทำนองเดียวกับคำสั่ง ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 และฉบับ 15 ในครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 36 เมื่อครั้งปฏิวัติในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 คือให้คดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม มีชื่ออยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร โดยมีอำนาจถึงข้อหาอื่น ๆ ด้วยในกรณีที่มีการกระทำความผิดมีข้อหาอื่น ๆ นอกไปจากข้อหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 8" ราชกิจจานุเบกษา 93 (6 ตุลาคม 2519): 21.

² "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 14" ราชกิจจานุเบกษา 93 (7 ตุลาคม 2519): 7.

อย่างไรก็ตามความผิดความท้ายคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1¹ ก็มีการแก้ไขคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519 ดังนี้

ข้อ 2 ให้ยกเลิกความใน (9) ของบัญชีท้ายคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

(9) ความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สิน สาธารณทรัพย์ รั้งราว กรรโชก รั้งเอาทรัพย์สิน ซึ่งทรัพย์สิน ปล้นทรัพย์และรับขอโจร รั้งแกมตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตรี มาตรา 357 และมาตรา 360 ทวิ

ทั้งนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 เป็นต้นไป¹

ซึ่งข้อความเดิมกับข้อความที่ให้ใช้ใหม่นี้แตกต่างกันเล็กน้อยเท่านั้น คือในข้อความใหม่นี้ เพิ่มความผิดจากเดิม กำหนดไว้ว่ามาตรา 340 ทวิ เป็น 340 ตรี นอกนั้นเหมือนเดิมทุกประการ และต่อมา ก็มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2519 ว่า

โดยที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินพิจารณาเห็นว่า คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับอื่น ใดก็ตามที่มีขอหาว่ากระทำผิดบางอย่างอยู่ในอำนาจศาลทหารนั้นคดีทั้งกล่าวอาจมีขอหาอื่นที่เป็นความผิดในตัวเองและมีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารรวมอยู่ สมควรให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในขอหาเหล่านั้นควย เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

บรรดาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารพิจารณาพิพากษา ตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับอื่นใดก็ตามคดีใดประกอบด้วยการกระทำหลายอย่าง แบบแต่ละอย่างจะเป็นความผิดได้ในตัวเอง และไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณา และตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 29 ลงวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กวย

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24" ราชกิจจานุเบกษา : (17 ตุลาคม 2519) :

ทั้งนี้ ทั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ¹

คำสั่งฉบับนี้เป็นไปเช่นเดียวกับคำสั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 36 ลงวันที่ 9 มกราคม 2515 ที่ให้อำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารมีอำนาจที่จะพิจารณาพิชากษาคดีที่มีข้อหาซึ่งไม่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ในกรณีที่มีผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดในข้อหาดังกล่าว โดยมีข้อหาความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารด้วย และต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2523 ว่า

มาตรา 3 ให้อุยกเลิความใน (4) ของบัญชีท้ายคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(4) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอันยังยั้งและกวนมั่วสุมประชุมกันชักจูงประทุษร้ายหรือจะประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการจลาจลวุ่นวายขึ้นในบานเมือง ตั้งแต่ มาตรา 209 ถึงมาตรา 216 เว้นความผิดฐานเป็นของโจรและความผิดเกี่ยวกับความผิดฐานเป็นของโจรตามมาตรา 210 มาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213"

มาตรา 4 ให้อุยกเลิ (5), (6) (7) และ (8) ของบัญชีท้ายคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และ (9) ของบัญชีท้ายคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2519

มาตรา 5 คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่ง เป็นความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นของโจรหรือความผิดที่เกี่ยวกับความผิดฐานเป็นของโจรตาม มาตรา 210 มาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดกบฏนทรายตอประชาชน ตั้งแต่มาตรา 217 ถึงมาตรา 239 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานจัดหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร

¹ "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 30" ราชกิจจานุเบกษา 93 (19 ตุลาคม 2519): 5.

หรือสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น ทั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 284 และมาตรา 285 เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา 282 และมาตรา 283 ความผิดกบฏชีวิต ทั้งแต่มาตรา 288 ถึงมาตรา 294 ความผิดกบฏร่างกาย ทั้งแต่มาตรา 295 ถึงมาตรา 300 และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานฉ้อทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และรับของโจร ทั้งแต่มาตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตรี มาตรา 357 และมาตรา 360 ทวิ บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา จนถึงวันที่ประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา โทษอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่กองกำลังในศาลคดีเด็กและเยาวชน¹

ดังนั้น อำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 จึงเปลี่ยนแปลงไปตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนด คือ ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังเดิม เว้นแต่คดีที่ยังให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ซึ่งคดีที่ไหลกลับมาอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมตามเดิมนั้น ย่อมเป็นไปตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในทำนองเดียวกัน

อนึ่งการปฏิบัติเกี่ยวกับศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร คงเป็นไปในทำนองเดียวกับในครั้งที่เป็นศาลทหารเมื่อมีการปฏิวัติในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 เพราะหลังจากมีการหาวิธีทางปฏิบัติกันในครั้งนั้นแล้ว ก็มีให้มีปัญหาหรือจากกระทรวงยุติธรรม หรือกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทยอีกแต่อย่างไร² และมีข้อสังเกตว่าคดีที่ให้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้นจะเป็นคดีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457

องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ไม่ว่าศาลยุติธรรมหรือศาลทหาร จะต้องมี

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2523" ราชกิจจานุเบกษา 97 (26 สิงหาคม 2523) : 2 - 3.

² โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ. "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร", หน้า 57.

องค์คณะถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ หากไม่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว การพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะไม่มีผลตามกฎหมายแต่อย่างใด ศาลสูงขอที่จะย่อนสำนวนมาให้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีใหม่ ให้มีองค์คณะครบถ้วนจึงจะมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย สำหรับองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ศาลอุทธรณ์ ศาลทหารและศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลทหารมีความแตกต่างกันเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินกำหนดในคำสั่งหรือประกาศให้ศาลอุทธรณ์เป็นศาลทหาร

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์นั้น ตามพระธรรมนูญศาลอุทธรณ์ มาตรา 23 บัญญัติว่า " ศาลชั้นต้น นอกจากศาลแขวง ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 นาย จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง . . . " ¹ และมาตรา 24 บัญญัติว่า " ศาลอุทธรณ์ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 นาย และศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 นาย จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ " ² คือ ในศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัด การพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีผู้พิพากษาจำนวน 2 นาย เป็นอย่างน้อย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี หากน้อยกว่า 2 นาย ย่อมไม่เป็นองค์คณะที่จะพิจารณาพิพากษาได้ตามกฎหมาย ยกเว้นศาลแขวงซึ่งไม่ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 นาย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี ผู้พิพากษาเพียงนายเดียวที่พิจารณาคดีได้ ส่วนศาลอุทธรณ์ องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 นาย เช่นเดียวกับศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัด จึงจะเป็นการชอบด้วยกฎหมาย และศาลฎีกาต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี แต่องค์คณะของศาลคดีเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 มาตรา 18 กำหนดว่า ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย ซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นสตรี 1 คน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ³

¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลอุทธรณ์ พ.ศ.2482 "

ราชกิจจานุเบกษา 56 (12 ตุลาคม 2482) : 1097.

² " พระธรรมนูญศาลอุทธรณ์ " ราชกิจจานุเบกษา 52 (21 มิถุนายน 2478) : 994.

³ " พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2506 "

ราชกิจจานุเบกษา 80 (31 ธันวาคม 2506) : 16-17.

ส่วนองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารนั้น ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญ
ศาลทหาร พ.ศ.2498 บัญญัติว่า

มาตรา 26 ศาลจังหวัดทหารต้องมีตุลาการ 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ
นายทหารชั้นสัญญาบัตร 2 นาย
ตุลาการพระธรรมนูญ 1 นาย¹

มาตรา 27 ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร ต้องมี
ตุลาการ 3 นาย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ
นายทหารชั้นสัญญาบัตร 2 นาย
ตุลาการพระธรรมนูญ 1 นาย

มาตรา 28 ศาลทหารกลางต้องมีตุลาการ 5 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ
นายทหารชั้นนายพล 1 นาย หรือ 2 นาย
นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนาวาอากาศชั้นไป 1 หรือ 2 นาย
ตุลาการพระธรรมนูญ 2 นาย

มาตรา 29 ศาลทหารสูงสุดต้องมีตุลาการ 5 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ
นายทหารชั้นนายพล 2 นาย
ตุลาการพระธรรมนูญ 3 นาย²

จะเห็นได้ว่า องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารนั้น แยกต่างจากองค์
คณะของศาลยุติธรรม เพราะศาลทหารนั้นองค์คณะที่เป็นตุลาการประกอบด้วยตุลาการ 2 ประเภท
คือ ที่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร กับตุลาการพระธรรมนูญ จะขาดประเภทใดประเภทหนึ่งมิได้
แม้จะมีจำนวนเท่าที่กำหนดไว้ก็ตาม โดยเฉพาะศาลทหารกลางและศาลทหารสูงสุด ตุลาการที่เป็น
นายทหารนั้นต้องมีชั้นยศตามที่กำหนดไว้ด้วยเสมอ คำพิพากษาคดีจึงจะมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 302 " ราชกิจจานุเบกษา 89
(13 ธันวาคม 2515) : 8.

² "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72
(18 ตุลาคม 2498) : 1426.

แต่สำหรับองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร
 แยกต่างไปจากองค์คณะของศาลยุติธรรมและศาลทหารดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามคำสั่งของ
 หัวหน้าคณะปฏิวัติหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ได้กำหนดไว้ คือ ตาม
 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 กำหนดว่า " ข้อ 2 . . .
 ศาลทหารดังกล่าวแล้วประกอบด้วยตุลาการ 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี และบังคับ
 คดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ " ¹ ส่วนประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17
 พฤศจิกายน 2514 ก็กำหนดว่า " ข้อ 2 . . . ศาลทหารดังกล่าวแล้วประกอบด้วยตุลาการ
 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีและบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ " ² และเช่น
 เดียวกันคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ข้อ 2
 ก็กำหนดว่า " . . . ศาลทหารดังกล่าวแล้วประกอบด้วยตุลาการ 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณา
 พิพากษาคดีและบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ " ³ แสดงว่าองค์คณะของศาลยุติธรรม
 ซึ่งเป็นศาลทหารนั้น มีตุลาการ 3 นาย จึงจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาล
 ได้ รวมทั้งการบังคับคดีให้สืบไปตามคำพิพากษาคด้วย ดังนั้น ศาลอาญา ศาลจังหวัด ซึ่งจะเป็น
 ศาลทหาร จะต้องมิใช่ตุลาการเป็นองค์คณะตามที่กำหนดไว้จึงจะพิจารณาพิพากษาคดีได้ จะมี
 ตุลาการน้อยกว่า 3 นายมิได้ เพราะกำหนดไว้แน่นอนเด็ดขาดแล้วว่า 3 นาย มิได้

¹ "ประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16" ราชกิจจานุเบกษา 75
 (27 ตุลาคม 2501) : 3

² " ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2" ราชกิจจานุเบกษา 88
 (18 พฤศจิกายน 2514) : 3

³ " คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 " ราชกิจจานุเบกษา 93
 (6 ตุลาคม 2519) : 6

ใช้คำว่า " เป็นอย่างน้อย " ที่จะทำให้มีตุลาการมากกว่า ๓ นายได้ และในศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลทหารนี้ ตุลาการ ๓ นายที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี ไม่จำเป็นต้องมี ตุลาการเป็นสองประเภทดังเช่นที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติธรรมบัญญัติศาลทหาร พ.ศ. 2498 แต่ประการใด

การแต่งตั้งตุลาการศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร

เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีต้องประกอบด้วยองค์คณะตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือตามที่มีคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่กำหนด ผู้ที่จะเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา ย่อมต้องเป็นบุคคลตามที่กฎหมายหรือคำสั่งดังกล่าว กำหนดไว้ด้วย ซึ่งศาลยุติธรรมนั้นได้กำหนดว่าต้องเป็นผู้พิพากษา ศาลทหารและศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลทหารก็กำหนดว่าต้องเป็นตุลาการ ดังนั้นบุคคลใดจะเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการได้ จะต้องมี การแต่งตั้งตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือตามที่มีคำสั่งแต่งตั้ง บุคคลนั้นจึงจะมีอำนาจ และหน้าที่ในฐานะดังกล่าวโดยถูกต้อง

สำหรับศาลยุติธรรม การแต่งตั้งผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมนั้น เป็นอำนาจของ พระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521¹ กำหนดว่า การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการตุลาการนอกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ให้รัฐมนตรีเสนอคณะกรรมการตุลาการ เพื่อให้ความเห็นชอบก่อน จึงนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงแต่งตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า

ศาลชั้นต้น . . . . .

เมื่อผู้พิพากษาไม่สามารถจะนั่งพิจารณาคดีความให้ครบองค์คณะได้ ให้ผู้พิพากษาที่อยู่นั่งพิจารณาคดีนั้น มีอำนาจเชิญบุคคลที่มีลักษณะดังจะกล่าวต่อไปนี้หนึ่งเป็นสำรองผู้พิพากษา เพื่อให้ครบองค์คณะ

(1) เป็นผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร สอบเข้าเป็นข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แต่ต้องมีอายุตั้งแต่ 25 ปี

¹ " พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 "

ขึ้นไป

(2) เป็นข้าราชการประจำการหรือนอกประจำการตั้งแต่ชั้นประจำแผนกขึ้นไป หรือผู้ที่เป็นเนติบัณฑิตไทย หรือได้รับปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตร หรือปริญญาในทางกฎหมายในต่างประเทศ

เมื่อได้เชิญผู้ใดมาเป็น สํารองผู้พิพากษาให้ช่วยพิจารณาคดีดังกล่าวมาข้างบนนั้นแล้ว ในรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมทันที

ถ้าได้มีการร้องคัดค้านผู้ที่เชิญมาเป็น สํารองผู้พิพากษา ให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเชิญบุคคลอื่นเป็น สํารองผู้พิพากษาแทนต่อไป การใดที่ศาลได้จัดทำไปก่อนมีคำคัดค้านเป็นอันสมบูรณ์

คือ ในศาลชั้นต้น อันได้แก่ศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี ศาลจังหวัด เมื่อมีผู้พิพากษาไม่ครบองค์คณะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในการพิจารณาคดีให้อ่านาจอเชิญบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะตามที่กำหนดไว้ นั้น เป็น สํารองผู้พิพากษามาร่วมเป็นองค์คณะให้ครบได้ แม้บุคคลดังกล่าวจะมีได้เป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งก็ตาม แต่การให้อ่านาจอดังกล่าวนี้ กระทำได้เฉพาะศาลชั้นต้นเท่านั้น จะนำไปใช้ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

ส่วนศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งตุลาการไว้ คือ

มาตรา 10 การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร สูงสุดและศาลทหารกลาง ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งและถอดถอน

ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารอื่น ๆ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบอำนาจแก่มุขมณฑลบัญชาทหาร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งตุลาการ

มาตรา 30 ภายใต้บังคับมาตรา 10 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ คือ

- (1) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหาร เป็นผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่จังหวัดทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลจังหวัดทหาร
- (2) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหาร เป็นผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่มณฑลทหารนั้น ๆ มาเป็นตุลาการศาลมณฑลทหาร

---

1 "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2482" ราชกิจจานุเบกษา 56 (12 ตุลาคม 2482) : 1097.

2 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1419.

(3) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งรับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร

(4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทหารกรุงเทพ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 จะแต่งตั้งนายทหารนอกประจำการเป็นตุลาการก็ได้¹

มาตรา 31 ตุลาการพระธรรมนูญเป็นตุลาการในศาลทหารได้ทุกศาล แต่ต้องมีศกษามชั้นศาล ดังนี้

(1) ศาลทหารชั้นต้น ต้องเป็นนายทหารชั้นนายร้อย นายเรือ หรือนายเรืออากาศชั้นไป

(2) ศาลทหารกลาง ต้องเป็นนายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป

(3) ศาลทหารสูงสุด ต้องเป็น

ก. นายทหารชั้นพันเอก นาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก ซึ่งรับเงินเดือนอัตราพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ หรือนาวาอากาศเอกพิเศษ

ข. นายทหารชั้นนายพล²

มาตรา 32 ในศาลทหารชั้นต้น ตุลาการซึ่งมิใช่ตุลาการพระธรรมนูญ ต้องมีศกษทหารสูงกว่าหรือเท่าजूเลยที่มีศกษทหารสูงสุด

ยศजूเลยให้ถือในขณะฟ้อง³

มาตรา 33 ในศาลทหารชั้นต้น ถ้าไม่มีนายทหารที่มียศสมควรเป็นตุลาการตรบอง คณะผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 จะแต่งตั้งนายทหารที่เห็นสมควรเป็นตุลาการก็ได้

มาตรา 34 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 จะแต่งตั้งตุลาการสำรองไว้ก็ได้

ตุลาการสำรองต้องเป็นผู้มีลักษณะตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการแต่งตั้งตุลาการ

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 427

2 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2506 "

ราชกิจจานุเบกษา 80 (30 กันยายน 2506) : 6.

3 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 "

ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1428-1429

เมื่อตุลาการไม่สามารถจะนั่งพิจารณาคดีของคุณะ ให้ตุลาการสำรองนั่งเป็นตุลาการเพื่อพิจารณาคดีของคุณะและให้มีอำนาจหน้าที่ดังตุลาการ¹

จากบทบัญญัติต่าง ๆ ข้างต้น หมายความว่า การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารนั้น เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะเช่นเดียวกับการแต่งตั้งผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม แต่ของศาลทหารนี้ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร ให้แก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารได้ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 ว่าผู้ใดมีอำนาจเช่นใด แต่สำหรับศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุดเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เท่านั้น และปัจจุบันนี้พระมหากษัตริย์ได้ทรงมอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารแล้ว ตามประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี เรื่องมอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2498² และการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารนี้ ได้กำหนดไว้ด้วยว่าตุลาการพระธรรมนูญนั้นต้องมีศัพทาทตามที่กำหนดไว้ด้วยว่าศาลใดต้องมีชั้นยศใด ส่วนตุลาการประเภทนายทหารชั้นสัญญาบัตร หรือที่มีใช้ตุลาการพระธรรมนูญ จะต้องต้องมีศัพทาทสูงกว่าหรือเทียบเท่ากับจำเลยที่มีศัพทาทสูงสุดในบรรดาจำเลยในคดีนั้นด้วยกัน แต่ถ้าไม่มีนายทหารที่มียศดังกล่าวเป็นตุลาการได้ครบของคุณะแล้ว ในศาลทหารชั้นต้นยอมให้แต่งตั้งนายทหารที่เห็นสมควรเป็นตุลาการได้ คือนายทหารที่มียศต่ำกว่ายศของจำเลยได้ แต่ศาลทหารอื่น ๆ จะกระทำมิได้ นอกจากนี้ให้อำนาจผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการสำรองไว้ เพื่อนั่งเป็นตุลาการให้ครบของคุณะ ในกรณีที่ตุลาการไม่สามารถจะนั่งพิจารณาคดีของคุณะได้ แก่ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการสำรอง ต้องเป็นผู้มีลักษณะตาม

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1428-1429.

² "ประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี เรื่องมอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร" ราชกิจจานุเบกษา 72 (22 พฤศจิกายน 2498) : 2793.

กฎหมายได้กำหนดไว้ คือ มีลักษณะตั้งผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการศาลทหารได้ ตุลาการ
 ดำรงที่หนึ่งเป็นตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ดัง เช่น ตุลาการทุกประการ แต่มีข้อสังเกตคือ การแต่งตั้ง
 ตุลาการดำรงที่นี้ต่างกับการเชิญดำรงผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม เพราะการแต่งตั้งตุลา
 การดำรงที่นั้น จะเป็นการแต่งตั้งไว้ล่วงหน้าว่าแต่งตั้งผู้ใดเป็นบ้าง จะนำบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง
 แต่งตั้งไว้ก่อนมาเป็นตุลาการดำรงมิได้ แต่การเชิญดำรงผู้พิพากษานั้นมิได้มีการแต่งตั้งไว้
 ก่อนแต่ประการใด ผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีจะเชิญผู้ใดที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะตามที่กำหนดไว้
 ขึ้นเป็นดำรงผู้พิพากษาก็ได้

และตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 37 บัญญัติว่า
 "ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 มีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลพลเรือน
 เป็นตุลาการได้ . . ." ¹ คือ ในเวลาไม่ปกติ ซึ่งเป็นในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงคราม
 หรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 มีอำนาจ
 แต่งตั้งผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาลทหารได้

แต่ตุลาการของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนั้น การแต่งตั้ง เป็นไปตามคำสั่งของ
 หัวหน้าคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินว่าแต่งตั้งบุคคลใดเป็นตุลาการ มิได้เป็นการ
 แต่งตั้ง โดยอำนาจตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เพราะหัวหน้าคณะปฏิวัติ
 หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน มิได้เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา
 30 แต่ประการใด ซึ่งเมื่อครั้งมีการปฏิวัติในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 หัวหน้าคณะปฏิวัติได้มีคำ
 สั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ว่า

ข้อ 3. ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญาและผู้พิพากษาศาลจังหวัดทุก
 ศาลเป็นตุลาการศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แห่ง
 ศาลนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาลทหารตามความในข้อ 1. ควดย

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498" ราชกิจจานุเบกษา 72
 (18 ตุลาคม 2498):1430.

ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเป็นตุลาการศาลทหาร เช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่กล่าวแล้ว และให้มีอำนาจวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาคดีในศาลภายในเขตของตนซึ่งเป็นศาลทหารตามประกาศนี้ หรือเมื่อใดที่ตรวจสำนวนคดีใดแล้ว ก็ให้มีอำนาจลงนามในคำพิพากษาได้

. . . 1

และในครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 หัวหน้าคณะปฏิวัติได้มีคำสั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ว่า

ข้อ 3. ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญา และผู้พิพากษาศาลจังหวัดทุกศาลเป็นตุลาการศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารแห่งศาลทหารนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาลทหารตามความในข้อ 2 กว

ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเป็นตุลาการศาลทหาร เช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่กล่าวแล้ว และให้มีอำนาจวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาคดีในศาลภายในเขตของตนซึ่งเป็นศาลทหารตามประกาศนี้ หรือเมื่อใดที่ตรวจสำนวนคดีใดแล้ว ก็ให้มีอำนาจลงนามในคำพิพากษาได้

. . . 2

ครั้งมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้มีคำสั่งตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ในข้อ 3. มีข้อความ³เหมือนกับข้อความในข้อ 3. ของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ทุกประการ แต่ออกมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519 ว่า

1 "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16" ราชกิจจานุเบกษา 75 (27 ตุลาคม 2501):4.

2 "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2" ราชกิจจานุเบกษา 88 (18 พฤศจิกายน 2514):4.

3 "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา 93 (6 ตุลาคม 2519):7.

เนื่องจากคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ข้อ 3 มีข้อกำหนดตำแหน่ง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและผู้พิพากษาหัวหน้าศาลไว้ให้เป็นตุลาการศาลทหารและเห็นสมควรเพิ่มเติมความผิดตามบัญชีท้ายคำสั่งดังกล่าวด้วย จึงให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกความในข้อ 3 แห่งคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ข้อ 3 ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และผู้พิพากษาศาลจังหวัดทุกศาลเป็นตุลาการศาลทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารแห่งศาลนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาลทหารตามความในข้อ 2 ด้วย

ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล เป็นตุลาการศาลทหารเช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่กล่าวแล้ว และให้มีอำนาจวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาคดีในศาลภายในเขตของตนซึ่งเป็นศาลทหารตามประกาศนี้ หรือเมื่อใดที่ตรวจสำนวนคดีใดแล้ว ก็ให้มีอำนาจลงนามในคำพิพากษาใดด้วย"

ทั้งนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 เป็นต้นไป 1

จากคำสั่งตามประกาศของคณะปฏิวัติและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีการแต่งตั้งให้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญา และผู้พิพากษาศาลจังหวัดทุกศาลเป็นตุลาการศาลทหาร ของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารตามที่ผู้พิพากษานั้น ๆ อยู่ประจำการ โดยในครั้งปฏิวัติทั้งสองครั้งมิได้มีการแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเป็นตุลาการแต่ประการใด แม้ในครั้งปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในตอนแรกก็มีได้แต่งตั้งเช่นกัน ต่อเมื่อภายหลังจึงได้แต่งตั้งให้เป็นตุลาการศาลทหารด้วย และในครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 มิได้แต่งตั้งให้รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นตุลาการ และเมื่อปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในตอนแรกก็มีได้แต่งตั้ง ภายหลังจึงได้มีการแต่งตั้งให้เป็นตุลาการด้วย ส่วนในการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 นั้นในครั้งนั้นยังมีได้มีตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา นอกจากนี้ยังได้แต่งตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลเป็น

1 "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24" ราชกิจจานุเบกษา 93 (17 ตุลาคม 2519): 1 - 2.

ตุลาการศาลทหารด้วย และยังให้อ่านาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาที่เป็นตุลาการมีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลภายในเขตของตนซึ่งเป็นศาลทหารได้อีกด้วย และเมื่อตรวจสำนวนคดีใดแล้วมีอำนาจลงนามในคำพิพากษาคดีนั้นได้ แม้จะมีใ้คั่งพิจารณาคดีนั้นโดยก็ตาม ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้ เป็นไปคั่งอำนาจของอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม แต่การนั่งพิจารณาพิพากษาคดีหรือตรวจสำนวนคดีนั้น ต้อง เป็นคดีที่อยู่ในศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารที่เป็นศาลภายในเขตของอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2497 พระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2498 พระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2508 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 73 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ และพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2520 ซึ่งแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็นเก้าภาค แต่ละภาคมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาหนึ่งนาย โดยแบ่งศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ออกเป็นภาค ๆ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา และประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวข้างต้นได้ดังนี้

- ภาค 1 ไคแก ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศาลจังหวัดลพบุรี ศาลจังหวัดชัยนาท ศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลจังหวัดอ่างทอง ศาลจังหวัดสระบุรี ศาลจังหวัดปทุมธานี ศาลจังหวัดชัยบุรี ศาลจังหวัดคนนทบุรี ศาลจังหวัดสมุทรปราการ
- ภาค 2 ไคแก ศาลจังหวัดชลบุรี ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลจังหวัดนครนายก ศาลจังหวัดปราจีนบุรี ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี ศาลจังหวัดระยอง ศาลจังหวัดตราด ศาลจังหวัดจันทบุรี
- ภาค 3 ไคแก ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดชัยภูมิ ศาลจังหวัดภูเขียว ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ศาลจังหวัดสุรินทร์ ศาลจังหวัดศรีสะเกษ ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ศาลจังหวัดยโสธร
- ภาค 4 ไคแก ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดอุดรธานี ศาลจังหวัดนครพนม ศาลจังหวัดมุกดาหาร ศาลจังหวัดหนองคาย ศาลจังหวัดเลย ศาลจังหวัดสกลนคร ศาลจังหวัดกุมภวาฬศาลคาม ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์
- ภาค 5 ไคแก ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดลำปาง ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศาลจังหวัดแม่สะเรียง ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดพะเยา ศาลจังหวัดลำพูน ศาลจังหวัดแพร่
- ภาค 6 ไคแก ศาลจังหวัดพิษณุโลก ศาลจังหวัดสุโขทัย ศาลจังหวัดสวรรคโลก ศาลจังหวัดอุตรดิตถ์ ศาลจังหวัดตาก ศาลจังหวัดแม่สอด ศาลจังหวัดกำแพงเพชร ศาลจังหวัดพิจิตร ศาลจังหวัดเพชรบูรณ์ ศาลจังหวัดหล่มสัก ศาลจังหวัดนครสวรรค์

ศาลจังหวัดอุทัยธานี

ภาค 7 ไคแก ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดราชบุรี ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี
ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ศาลจังหวัด
สมุทรสาคร ศาลจังหวัดสมุทรสงคราม

ภาค 8 ไคแก ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลจังหวัดปากพนัง ศาลจังหวัดทุ่งสง
ศาลจังหวัดชุมพร ศาลจังหวัดหลังสวน ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลจังหวัดไชยา
ศาลจังหวัดกระนอง ศาลจังหวัดกระบี่ ศาลจังหวัดพังงา ศาลจังหวัดตะกั่วป่า ศาล
จังหวัดภูเก็ต

ภาค 9 ไคแก ศาลจังหวัดสงขลา ศาลจังหวัดตรัง ศาลจังหวัดพัทลุง ศาลจังหวัด
สตูล ศาลจังหวัดปัตตานี ศาลจังหวัดยะลา ศาลจังหวัดเบตง ศาลจังหวัดนราธิวาส ¹

ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาภาคที่เป็นตุลาการศาลทหารคดียนี้ อาจมีศาลยุติธรรมซึ่งเป็น
ศาลทหารที่อยู่ในเขตของตนตามข้างคั้นนี้ เป็นศาลทหารคนละศาลก็ได้ เช่น มีศาลยุติธรรม
ซึ่งเป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 3 และศาลมณฑลทหารบกที่ 6 อยู่ในเขตของตน ทั้งที่อธิบดีผู้
พิพากษาภาค 3 และภาค 4 มีศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารมณฑลทหารบกที่ 3 และเป็น
ศาลมณฑลทหารบกที่ 6 อยู่ในเขตของตน หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาค 5 ที่มีศาลยุติธรรมซึ่งเป็น
ศาลทหารเป็นศาลมณฑลทหารบกที่ 4 และศาลมณฑลทหารบกที่ 7 อยู่ในเขต

จากการที่แต่งตั้งให้ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาลทหาร โดย

กำหนดองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีว่า ต้องมีตุลาการสามนายจึงพิพากษาคดีได้นั้น
เมื่อครั้งปฏิบัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 กระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือที่ 10595/2501 ลง
วันที่ 29 ธันวาคม 2501 หรือไปยังกระทรวงกลาโหมว่า การพิจารณาคดีต้องมีตุลาการนั่ง
ให้ครบองค์คณะสามนายตลอดไปหรือไม่ โดยกระทรวงยุติธรรมเห็นว่า มีผู้พิพากษาไม่เพียง
พอที่จะนั่งให้ครบองค์คณะได้ ควรผ่อนผันให้ตุลาการศาลทหารแยกกันนั่งพิจารณาคดีได้
แต่ในการพิพากษาคดีต้องมีตุลาการศาลทหารลงนามในคำพิพากษารบองค์คณะ หรือเมื่อ

¹ ประมุข สวัสดิ์มงคล, "คำบรรยายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม", หน้า 43-46.

อธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาตรวจสำนวนคดีแล้วก็ลงนามในคำพิพากษาให้ครบองค์คณะ ดังที่
 กระทรวงกลาโหมได้เคยมีหนังสือที่ ย. 44838/2484 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2484 ถึง
 กระทรวงยุติธรรมว่า เมื่อมีความจำเป็นก็ผ่อนผันให้กรรมการศาลแยกกันนั่งพิจารณาคดีได้
 แต่การพิพากษาคดีที่กรรมการศาลต้องลงนามในคำพิพากษาทั้งสามนาย ทั้งนี้โดยอนุโลมตาม
 ที่ปฏิบัติอยู่ในศาลพลเรือนตามปกติ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมเห็นควรผ่อนผันให้เป็นไปดังนี้
 นั้นอีก เพื่อความสะดวกแก่การส่งผู้พิพากษาไปช่วยราชการศาลทหารและช่วยให้การ
 พิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารรวดเร็วด้วย กับหาหรือว่าผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือผู้
 พิจารณาประจำกระทรวง หรือผู้พิพากษาศาลอื่น ที่มีได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลทหาร
 ที่ให้ไปช่วยราชการศาลทหาร จะถือว่าเป็นตุลาการศาลทหารหรือไม่ เพราะถ้ากระทรวง
 ยุติธรรมหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา ส่งให้ไปช่วยราชการหรือช่วยทำหน้าที่ชั่วคราวที่ศาลอาญา
 หรือศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลทหาร ควรจะถือว่าเป็นตุลาการศาลทหารนั้น ๆ ด้วย และมี
 อานาจพิจารณาพิพากษาคดีในฐานะตุลาการศาลทหารตามข้อ 3 แห่งประกาศของคณะปฏิ
 วัติ ฉบับที่ 16 ด้วย และหาหรือว่า เชิญสำรวจผู้พิพากษาเพื่อทำหน้าที่เป็นตุลาการสำรวจ
 ให้ครบองค์คณะตุลาการศาลทหารได้หรือไม่ เนื่องจากศาลบางศาล มีผู้พิพากษาเพียงสอง
 นายทั้งอยู่ห่างไกลและปกติมีคดีความน้อย เช่น ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน การส่งผู้พิพากษา
 ไปช่วยราชการเพื่อให้ ครบองค์คณะสามนาย ย่อมทำได้ไม่สะดวกเปลืองค่าใช้จ่ายมาก
 และจำนวนผู้พิพากษามีไม่เพียงพอ จึงเห็นว่าควรผ่อนผันให้เชิญบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา
 23 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นสำรวจผู้พิพากษาเพื่อทำหน้าที่เป็นตุลาการสำรวจ
 ให้ครบองค์คณะตุลาการศาลทหารได้ ดังที่กระทรวงกลาโหมได้เคยผ่อนผันมาในสมัยก่อน
 ข้อหาหรือตั้งกล่าวนี้กระทรวงกลาโหมได้มีหนังสือที่ ผธ. 22056/2501 ลงวันที่ 30
 ตุลาคม 2501 ถึงกระทรวงยุติธรรมว่า เห็นชอบตามที่กระทรวงยุติธรรมมีความเห็นทุกประ
 การ¹ ซึ่งการถือปฏิบัติดังกล่าวคงถือต่อมาในครั้งหลัง ๆ ด้วย

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร"

อนึ่ง ผู้เขียนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับประการว่า จากกรณีที่ให้ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม เป็นตุลาการศาลทหาร และกำหนดองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ว่า ต้องมีตุลาการ สามานายนั้น คดีที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ตามปกติแล้วศาล ยุติธรรมใช้ของคณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของคณะเพียงสองนายเท่านั้น หากได้ใช้ถึง สามนายไม่ แต่ครั้งเป็นศาลทหารซึ่งก็คือศาลยุติธรรมเดิมที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นนั้นเอง ต้อง ใช้ของคณะสามนาย คือ ต้องเพิ่มองค์คณะจากเดิมอีกหนึ่งนาย จึงจะพิจารณาพิพากษาคดีได้ จึงดูคล้ายกับลบลออำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเดิมลง ทั้งยังก่อให้เกิดความไม่สะดวก ทำให้ เกิดภาวะยุ่งยากต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่จำเป็นแต่ประการใด จะพิจารณาว่าให้มืองคณะ สามนายตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่กำหนดไว้ ก็หาจำเป็นไม่ เพราะการแต่งตั้งตุลาการศาลทหารและการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร หากได้ยึดถือ อำนาจตามกฎหมายดังกล่าวแต่ประการใด ขึ้นอยู่กับกรณีคำสั่งตามที่เห็นสมควรจะให้ เป็น เช่นใดเท่านั้น และในศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหมนั้น ตุลาการสามนายหากได้เป็นผู้มี ความรู้ในค่านกฎหมายทั้งหมดไม่ อาจมีเพียงตุลาการพระธรรมนูญนายเดียวเท่านั้นที่มีความ รู้ค่านกฎหมาย แต่ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมที่ได้รับแต่งตั้ง เป็นตุลาการศาลทหาร เป็นผู้มีความรู้ค่านกฎหมายทุกนาย และเป็นผู้ที่ได้เคยพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวมาแล้ว ด้วยองค์ คณะเพียงสองนายเท่านั้น หากพิจารณาในแง่เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการพิจารณา พิพากษาคดีจำเป็นหรือไม่ เพราะในศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม ก็หาได้มีผู้มีความรู้ ค่านกฎหมายทั้งสามนายไม่ และในศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ก็ยอมให้มีการเชิญสำรอง ผู้พิพากษาเป็นตุลาการสำรองด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าองค์คณะของตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นศาลทหาร ควรมืองคณะเพียงสองนายเท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติและไม่ ทำให้เกิดผลเสียแก่การพิจารณาพิพากษาคดีแต่ประการใด

การแต่งตั้งอัยการทหารและจาศาลทหาร

ในเวลาไม่ปกติ คือในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงครามหรือได้ประกาศใช้กฎ อัยการศึก ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 37 บัญญัติว่า "ผู้มี อำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 มีอำนาจ . . . แต่งตั้งพนักงานอัยการ

เจ้าศาลพลเรือนหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมเป็นอัยการทหารและเจ้าศาลทหารได้" ¹ นั่นคือ ตามกฎหมายได้ให้อ่านาจผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ เจ้าศาลของกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ที่มีความรู้เหมาะสมเป็นอัยการทหาร เจ้าศาลทหารได้ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศาลทหาร แต่หัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หาได้เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ ดังนั้น การจะแต่งตั้งให้บุคคลใดเป็นอัยการทหารหรือเจ้าศาลทหาร ย่อมกระทำได้โดยการมีคำสั่งแต่งตั้งโดยเฉพาะ ด้วยคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เช่นเดียวกับการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร และแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาลทหาร ตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น ซึ่งในครั้งปฏิวัติเมื่อ วันที่ 20 ตุลาคม 2501 นั้น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 กำหนดว่า

ขอ 3 . . .

ให้เจ้าศาลอาญาและเจ้าศาลจังหวัดทุกศาล เป็นเจ้าศาลทหารแห่งศาลทหารนั้น ๆ

ด้วย

ขอ 4 ให้พนักงานอัยการเป็นอัยการทหารด้วย ²

และในครั้งปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ได้กำหนดในข้อ 3 วรรคสามและข้อ 4 ³ มีข้อความเช่นเดียวกับข้อความในข้อ 3 วรรคสาม และข้อ 4 ของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ทุกประการ เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ก็มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ในข้อ 3

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498):1430.

² "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16" ราชกิจจานุเบกษา 75 (27 ตุลาคม 2501): 4.

³ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2" ราชกิจจานุเบกษา 88 (18 พฤศจิกายน 2514):2.

วรรคสามและข้อ 4¹ มีข้อความเช่นเดียวกับข้อความในข้อ 3 วรรคสามและข้อ 4 ของ
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 ทุกประการด้วยเช่นกัน
แต่ต่อมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2519
ในข้อ 1 ให้ยกเลิกความในข้อ 3 แห่ง คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1
ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ให้ความใหม่แทน ซึ่งปรากฏว่าความในวรรคสาม ที่ให้เจ้าศาล
อาญาและเจ้าศาลจังหวัดทุกศาลเป็นเจ้าศาลทหารไม่มีแต่อย่างใด² แต่ในที่สุดได้มีคำสั่งของ
คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 39 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ว่า

เนื่องจากคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 17 ตุลาคม
พ.ศ. 2519 ให้แก้ไขความในข้อ 3 ของคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน
ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และมีโคบัญญัติถึงหน้าที่ของเจ้าศาลอาญา
และเจ้าศาลจังหวัดไว้ จึงให้เพิ่มความดังต่อไปนี้เป็นข้อ 3 วรรค 3 ของคำสั่ง
ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
"ให้เจ้าศาลอาญาและเจ้าศาลจังหวัดทุกศาล เป็นเจ้าศาลทหารแห่งศาลทหารนั้น ๆ
ด้วย"

ทั้งนี้ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เวลา 19.10 นาฬิกา เป็นต้น
ไป³

จากคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติและหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ดัง
กล่าวข้างต้น มีผลให้เจ้าศาลอาญาและเจ้าศาลจังหวัดทุกศาล ที่ศาลนั้นอยู่ในเขตมณฑลทหาร
บกที่ 1 และเขตจังหวัดทหารบกทพบุรี เป็นเจ้าศาลทหารกรุงเทพของศาลนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาล
ทหารกรุงเทพ ส่วนเจ้าศาลจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งศาลได้เป็นศาลมณฑลทหารบก ก็เป็นเจ้าศาล
มณฑลทหารบกของศาลนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ช่วยปฏิบัติหน้าที่ในศาลทหารดังกล่าว มิฉะนั้นแล้ว

1 "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1" ราชกิจจานุเบกษา 93
(6 ตุลาคม 2519): 2.

2 "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 24" ราชกิจจานุเบกษา 93
(17 ตุลาคม 2519): 1 - 2.

3 "คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 39" ราชกิจจานุเบกษา 93
(21 ตุลาคม 2519): 43.

จะต้องให้ศาลทหารมาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะกระทำได้ และเมื่อให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหาร การดำเนินคดีในฐานะอัยการทหาร จึงต้องให้พนักงานอัยการมาช่วยปฏิบัติหน้าที่ เพราะอัยการทหารมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะมาดำเนินคดีได้ทั่วถึงทุกศาล ดังนั้น พนักงานอัยการศาลโลกก็เป็นอัยการทหารของศาลนั้นไปด้วย คือ พนักงานอัยการ กรมอัยการ หรือพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกที่ 1 และเขตจังหวัดทหารบกธนบุรี ซึ่งศาลยุติธรรมได้เป็นศาลทหารกรุงเทพ พนักงานอัยการดังกล่าวก็เป็นอัยการศาลทหารกรุงเทพของศาลนั้น ๆ ส่วนพนักงานอัยการศาลจังหวัดอื่น ๆ ที่ศาลเป็นศาลมณฑลทหารบกโลกก็เป็นอัยการศาลมณฑลทหารบกนั้น ๆ

มีข้อสังเกตว่า คำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติและหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินนั้น ให้พนักงานอัยการเป็นอัยการทหาร แต่มีใ้กระบุโดยเฉพาะเจาะจงถึง เช่นให้ศาลยุติธรรมใดบ้างเป็นศาลทหาร และให้ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมใดเป็นตุลาการศาลทหาร ซึ่งศาลยุติธรรมที่มีได้รับแต่งตั้งให้เป็นศาลทหารหาได้เป็นศาลทหารไม่ และผู้พิพากษาที่มีได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการศาลทหารก็มีได้เป็นตุลาการศาลทหารเช่นกัน รวมถึงจำศาลด้วย หากศาลที่ตนอยู่มิได้เป็นศาลทหาร ก็หาได้เป็นจำศาลทหารด้วยไม่ แต่สำหรับพนักงานอัยการกำหนดไว้โดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงว่าพนักงานอัยการในตำแหน่งใด หรือผู้ใดเป็นอัยการทหาร ซึ่งจะมีผลให้ผู้ที่มีได้รับการแต่งตั้งมิได้เป็นอัยการทหาร ดังนั้น พนักงานอัยการของกรมอัยการกระทรวงมหาดไทยทุกคน จึงเป็นอัยการทหารหมดทุกคน แม้ว่าในหน้าที่ของพนักงานอัยการผู้นั้นอาจมิได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร แต่ในทางปฏิบัติเมื่อปฏิบัติหน้าที่ในศาลซึ่งมิใช่ศาลทหาร ก็ย่อมมิใช่ตำแหน่งอัยการศาลทหารในการดำเนินคดีในศาลนั้น เพราะอัยการที่ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลอาญาและศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลทหาร ในเวลาที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร ก็มีได้ใช้ตำแหน่งอัยการทหารในการดำเนินคดีเช่นนั้น จะใช้ตำแหน่งอัยการทหารต่อเมื่อดำเนินคดีซึ่งอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารเท่านั้น ด้วยถือว่าคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินคดีมิใช่อัยการทหาร และศาลที่พิจารณาคดีก็คือศาลยุติธรรมมิใช่ศาลทหารแต่ประการใด ทว่าเนื่องเกี่ยวกับศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร หากคดีใดอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมแล้ว ก็ใช้ชื่อศาลยุติธรรมในการดำเนินคดีนั้นจะ ใช้ชื่อเป็นศาลทหาร เฉพาะคดีที่อยู่ในอำนาจศาล:

ยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารเท่านั้น และผู้พิพากษาซึ่งประจำอยู่ที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร จะใช้ตำแหน่งตุลาการศาลทหาร เฉพาะคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหาร เท่านั้น หากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมแล้วจะใช้ตำแหน่งผู้พิพากษาเช่นปกติ